

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

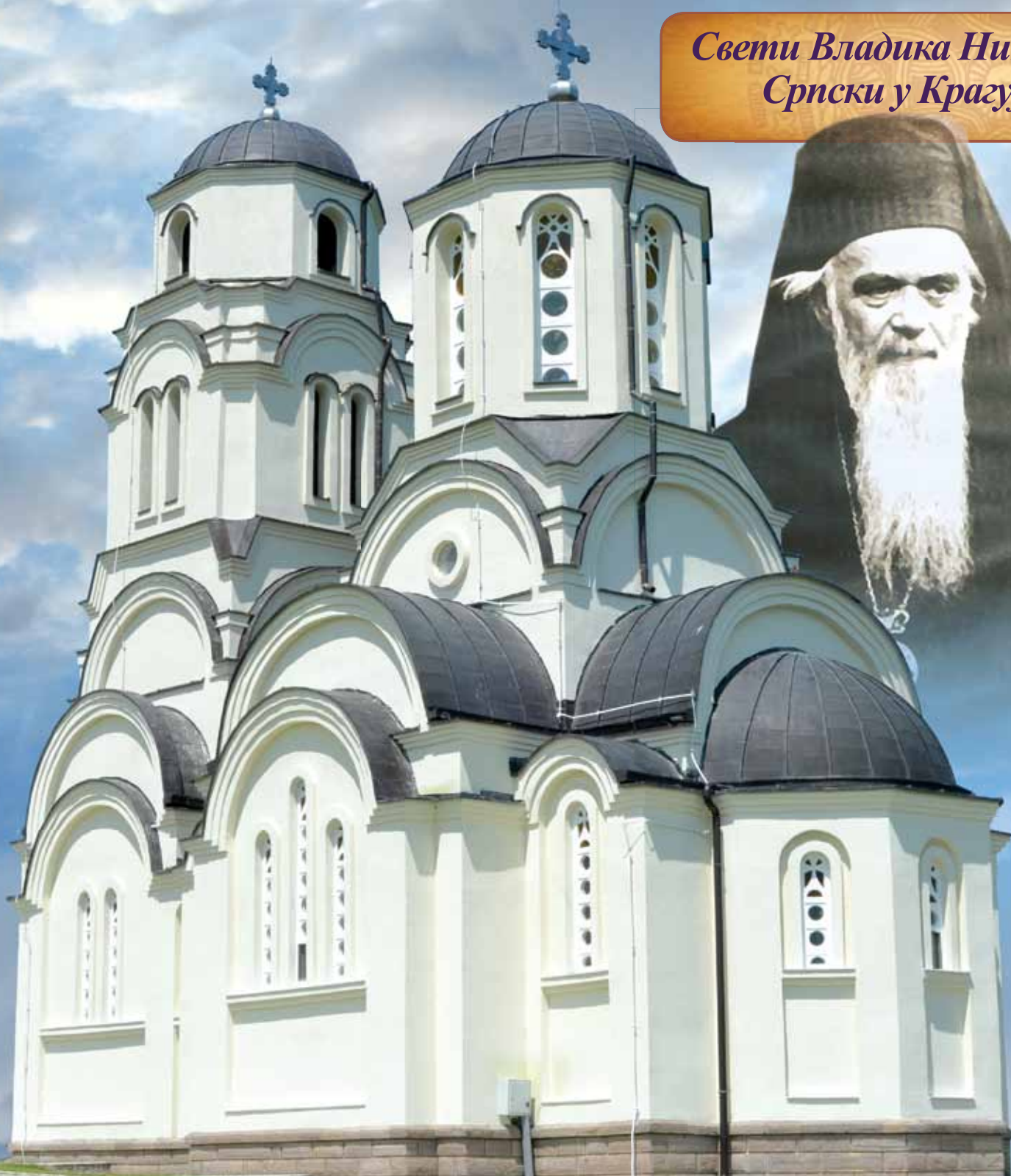
Каленик

3/2014

Цена 150 динара

*Свети Владика Николај
Српски у Крагујевцу*

*Освећени храмови Вазнесења Господњег у
Ђуриселу и Светог апостола Марка у Вучићу*

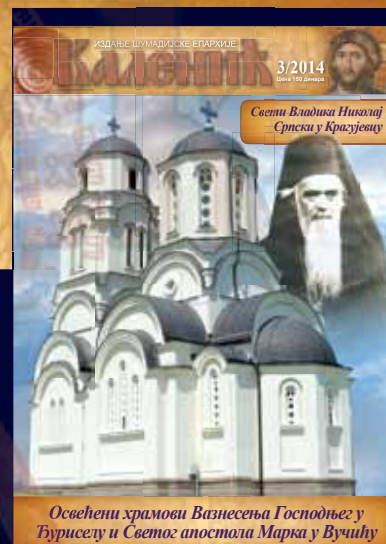
Свети Владика Николај Српски у Крагујевцу

фото
репортажа

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

Александар Шмеман
Изнао открити
смрт као
трагедију, победу
и наду
стр. 2

Свети Владика
Николај Српски у
Крагујевцу
стр. 17

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXIII,
Број 3, (213), 2014.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Излази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

<i>Јов (Гумеров), Зашто се Свети апостоли Петар и Павле празнују 12. јула.....</i>	<i>7</i>
<i>Ђорђије Шебек, Цар Јустинијан и богословски спорови у VI веку.....</i>	<i>8</i>
<i>Слободан Савић, Православље - љубав или толеранција?.....</i>	<i>13</i>
<i>Освећење храма Светог апостола и јеванђелисте Марка у Вучићу.....</i>	<i>20</i>
<i>Освећена новоподигнута црква Светог Спаса у Ђуриселу код Крагујевца...</i>	<i>22</i>
<i>Ратни дневник српског војног свештеника.....</i>	<i>30</i>
<i>Саша Антонијевић, Историја српске цркве Светог Саве у Цељу.....</i>	<i>33</i>
<i>Јован (Шаховској), Метафизички реализам.....</i>	<i>38</i>

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Миљин Марковић, протојереј, Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј, Небојша Младеновић, протојереј, Гордана Јоцић, Владан Костадиновић

Уредништво и администрација: "Каленић", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и припрема: Дејан Манделц

Александар Шмеман, протојереј

ИЗНОВА ОТКРИТИ СМРТ КАО ТРАГЕДИЈУ, ПОБЕДУ И НАДУ

Одломак из књиге *Литургија смрти и савремена култура*, која је у припреми за штампу у издању Епархије шумадијске

Култура

Сада се можемо, заправо морамо се вратити нашој данашњој ситуацији и питању шта нам је чинити: а) у погледу наше вере, б) у погледу наше богослужбене традиције, и в) у погледу датих околности. Морамо да покушамо да све то некако спојимо (што, верујте ми, није нимало лак задатак). Подсетићу вас најпре (да би моје данашње предавање било што јасније) да под изразом „наша култура“ подразумевам на првом месту *секуларистичко* друштво, а под *секуларистичким*, опет, подразумевам један нарочит поглед на живот, искуство живота, начин суочавања пре свега са животом *живих*, који нема везе са смрћу. То је најважније што желим да истакнем: *без икакве везе са смрћу*. Наша секуларна култура, као што сам рекао на првом предавању, *потискује* смрт, нпр. њеном „медикализацијом“, склањањем подаље од „земље живих“, организовањем погребна на такав начин да се смрт усагласи са културом, да се умањи степен „непријатности“ читаве процедуре. Ово је један од начина на који секуларизам приступа смрти – *потискивање*. Други начин опхођења секуларизма са смрћу је оно што ја у недостатку бољег израза називам *хуманизацијом*, под којом подразумевам *натурализацију*: понашати се, како би савремени свет рекао, „као одрасла особа“, без трепета, да тако кажем. Обе тежње, и потискивање и хуманизација, имају за циљ да смрт учине безначајном, нечим за шта се једноставно треба „побринуту“. То, међутим, животу не придаје никакав конкретан значај. И премда је на коктелима у Парк авенији модерно разговарати о питањима „нечега после смрти“ (о чему се пишу читаве књиге), чак и ако је то „нешто“ елемент „хуманизације“ смрти, оно ипак не придаје никакав конкретан *смисао* животу и нема никаквог значаја за моје *данас*, за оно – радим од сада до пет по подне. То је, дакле, наша култура.

Вера

Прелазим на нашу веру. Шта је наша вера? И овде можемо бити веома једноставни, премда се иза сваке реченице крије богатство искуства и односа према смрти. Према хришћанском учењу смрт је „жалац греха“, и то није одговор само на питање биолошке, телесне смрти. Смрт у хришћанском речнику означава раздвојеност од Бога као последицу греха, једну врсту

„онтолошке катастрофе“ која је творевину и пре свега човеков живот учинила другачијима него што их је Бог створио. То је смрт чији је жалац грех. Смрт као раздвојеност од Бога, не као телесна, физиолошка смрт, већ управо смрт као грех и раздвојеност, укинута је Христовом смрћу, према томе, мртви, уснули, јесу живи у Христу.

Нада

Рана Црква није разрађивала ову тему, али може се рећи да је садржај појма „живи у Христу“ оно што бисмо ми назвали „нада у васкрсење“. Ова нада није нека врста магловитог очекивања, већ далеко више од тога. Не само вера, већ безмало предокушај васкрсења. Никада нисам сматрао да је богословље дужно да нам каже шта се сада, у овом тренутку, дешава са госпођом Смит која се упокојила 1886. године. Као највећу опасност која вреба из ове врсте богословља, као његовог највећег непријатеља видим „знатижељу“. Бављење смрћу као проблемом већином је засновано не на богословљу или на вери, него на најобичнијој знатижељи. Али та нада у васкрсење... Не заборавите да је шеол, библијско стање смрти, управо место лишено наде, што изражава чувени Дантеов натпис код улаза у пакао: „Ви који улазите оставите сваку наду“. Сада, у Христу, нада васкрсења може да уђе и у па-

као. То није нада да ћу се ја на чудесан начин поново појавити на свету, већ космичка нада у Божију победу. Свеопште васкрсење, као што ћемо видети нешто касније, нераздвојиво је од суштински важне молитве или прозбе „Да дође царство Твоје“. Нада васкрсења је битан део доласка и тријумфа Царства Божијег.

Богослужбено предање

После културе и вере, враћамо се нашем богослужбеном предању, које се може поделити на два дела. Као прво, што се тиче опела и сахране, дакле смрти тела којој смо посветили извесно време, разлучили смо (у уопштеној и непотпуној мери у којој сам успео да то објасним) два основна „слоја“: један сам назвао „слој Велике суботе“, улазак у смрт као у Христов покој, док се други слој може дефинисати као „слој нарицања и страха“. Имамо, дакле, два „стратума“ – стратум Велике суботе и стратум нарицања и страха. Другу сферу нашег богослужбеног предања чини „помињање“, које се више не односи на смрт као такву, него на мртве после смрти. То су тзв. „молитве за умрле“. И овде налазимо два основна слоја. Први је нешто што је заборављено али и даље присутно и само га треба открити, и то је *целокупно* богослужење као „сећање“, чињеница да мртви нису изузети ни из једног аспекта богослужбеног живота Цркве, а засигурно не из Васкрса, из евхаристије или било ког другог битног израза нашег живота. Други слој чини сећање на покојнике у виду *приватних* помена. Сваки од ових слојева богослужбеног предања је сложен по себи.

Трагање за саборношћу

Питање које се намеће после овог подсетника на све што смо већ рекли јесте: како све то спојити да бисмо превазишли збрку, која у извесном смислу потиче од богатства, не нужно од недостатака или недовољне развијености? Веома је тешко бити католичан (не римокатолик, то је релативно једноставно, или је барем било), бити католичан у смислу саборности, због тога што католичност тј. саборност значи „одржавање јединства“, што је, како нас учи апостол Павле, тешко чак и после крштењског обновљења. Тешко нам је да помиримо нарицање и васкрсење, тешко нам је да видимо све ствари истовремено онако како их Бог види. Оно што ми овде покушавамо јесте да учинимо напор саборности, да покушамо да сагледамо како све ове ствари – културу или њено непостојање, двадесети век или неки други, моју или твоју животну ситуацију – како све то превазићи да бисмо достигли „саборно виђење“.

Историјски гледано (ја сам свој живот теолога започео као историчар Цркве), наша Црква је била, да тако кажем, „смртоцентрична“, и та усредсређеност на смрт још увек местимично опстаје. То је Црква чији свештеник себе у основи види као онога ко „опслужује“ народ у најважнијим тренуцима живота, ко крсти, венчава, опева, и то је у основи то. Осим тога, свештеник је велики саветник и друштвени вођа, главни и одговорни за фрескописање цркве (једино свештеник може да одлучи како фрескописати цркву, нико други). Била је то, дакле, „смртоцентрична“ Црква. Данас смо пак,

искрено речено, у опасности да постанемо „животоцентрична“ Црква, да једну, свету, саборну и апостолску цркву распарчамо на омладину, средње покољење, старије покољење итд. – на разне „секције“. Време је да се сетимо да, макар се састојала од педесет пет клубова, сви они имају нешто заједничко: сви се састоје од потенцијалних лешева! То је оно што наша култура која пориче смрт чини да заборавимо. Од „црне Цркве“ можемо се данас претворити у Цркву која ће све време захваљивати „култури“ што на веома миран и ефикасан начин „уклања смрт“, омогућавајући нама да се коначно „посветимо животу“. Још једно распарчавање саборности!

Како, дакле, све то осмислити? Како одржати јединство живота и смрти, нарицања и благодарења, клицања „Алилуја“ и суза? Како учинити да све то има смисао не само за мене, вас и моје парохијане, већ да буде присутно, активно и делатно и шире, у култури? Све су то огромни проблеми са којима се данас суочавамо, и премада се не надам да их можемо решити, сматрам да је овај семинар веома важан због тога што, веровали или не, нико никада у Православној Цркви није изнео своје мишљење на ову тему!

Јучерашње предавање завршио сам изразом „изнова открити“. Да би се достигла жељена саборност потребно је изнова открити да, на пример, великосуботњи слој опела данас звучи и углавном као нарицање, иако то није. Нешто није довољно изнова открити на историјско-археолошком нивоу. Потребна је синтеза, синтеза којој се можемо обратити. Мислим да могу рећи (као и свако од вас) да не могу да проповедам неко учење уколико то учење не представља оно у шта ја верујем. Ми у богословљу често волимо да цитирамо неког другог и тако да се „оградимо“: „Свети Атанасије је рекао...“ (Не дај, Боже, да ја случајно кажем!) То је некако лажно смирење, као да кажемо: „Бог постоји зато што је тако рекао Григорије Ниски“. Али можда Бог постоји и због тога што ја тако кажем, а ја сам вам ближи него Григорије Ниски! Оваква, дакле, теологија, која се обавезно пропушта кроз „филтер“ некога из Кесарије Кападокијске, није само добра ствар коју називамо „неопатристичка синтеза“, већ уједно и својеврсно *свођење* богословља на историју, на цитате, на фусноте. Најмрскије од свега је кад кажемо: „Знате, Максим је о овоме рекао нешто веома интересантно...“,

и одмах симпозијум о томе шта је Максим Исповедник рекао! Проналажење изнова пре свега мора бити *наш сопствени* повратак нечему што ће постати живо у нама. А када постане живо у нама просветлиће и свет око нас, да ми то и не знамо. Врхунац проналажења изнова треба да буде поновно обраћење које ће веру учинити заиста *мојом*, не само због тога што сам ја интелегентан, већ је потребно да *моја* вера постане вера Цркве, тачније да вера Цркве постане моја.

Потреба за образовањем

Надам се да ћете се сложити (нису потребна никаква предавања да би се то доказало) да први корак практичног деловања има само једно име и један начин: образовање. У нашој Цркви никада није било учења нити проповеди о нашој смрти (нити о смрти уопште). Чак и данас наше проповеди на сахранама добијају облик говора у славу покојника. (Одједном схватамо да је покојник, који више не може да нам одговори, био, хвала Богу, диван човек! О томе не мислимо док не умре. Сва је прилика да је био просечан човек, најобичнији неспретњаковић као и већина нас, а сад се одједном досећамо тамо нечега...) То није проповед о смрти, то је круна лажи!

Према томе, можемо рећи да, иако је само богослужење теоретски учење, *икона* нашег учења, то је из разних разлога нестало – због језика, због његовог сакаћења итд. Све је почело када је неки добар византијски песник, једноставно не могући да уздржи надахнуће, дефинисао пакао као место где се *може* једино „уздисати са плачем: Алилуја“.

Богослужење више није откривење, оно се сада мора открити путем учења, путем катихезе. Смрт (поновићу то још једном) и све што је са њом повезано никада се (макар не у последњих неколико векова) није налазила у средишту учења, проповеди, образовања или богословља Цркве. За њу је био одвојен посебан „одсек“. образовање, наравно, подразумева децу, адолесценте, проповед, а наравно (још како!) и богословско образовање. Пред нама је огроман задатак да у центар богословља ставимо оно што се налази у центру Јеванђеља: „А ако Христос није устао, онда је празна проповед наша, па празна и вера ваша“ (1Кор 15, 14). Свет свакако није обраћен захваљујући подробностима паламитске полемике, већ управо парадоксалном и дотад нечувеном тврдњом: смрт је уништена смрћу! Чијом смрћу? Христовом. Како? Због тога

што је он Син Божији. Шта то значи „Син Божији“? Значи да је послушан свом Оцу. И тако се враћамо Тројици, враћамо се христологији, али (прави је тренутак за терминологију коју ретко користим) из „егзистенцијалне ситуације“. Ово је начин на који, изнова откривајући шта се догодило са смрћу, можемо изнова открити чак и тајне унутартројичног живота.

Образовни циљеви

Пожељну тему образовања дефинисао бих на следећи начин (нисам у могућности да идем у детаље): смрт треба да превазиђе оквири сфера у које смо је ми „изгнали“, на које смо је свели, а то су умирање, сахрана и сећање на покојне. На пример, смрт као наставна тема богословског образовања обично фигурира у пастирском богословљу, у контексту припреме верника за смрт. „Како бисте ви поступили у датој ситуацији? Хајде да упоредимо наше методе. Чије 'технике' највише користите?“ Дакле, као нека врста „рецепата“. У чему је, међутим, смисао припреме за смрт? У нашој култури припремити некога за смрт обично значи олакшати му, утешити га. Из тог разлога најпре треба да схватимо да смрт као тема, баш као и крај света или Царство Божије, није само једно поглавље теологије, већ читава *димензија*, димензија богословља и наше вере. Сваки хришћанин пре свега верује да се нешто догодило са његовим животом и његовом смрћу. Живот и смрт су стога нераздељиви. Смрт треба ослободити од „проблематике умирања“, од читавог комплекса питања о томе како се припремити за смрт, од „проблема погребња“ и „проблема помињања“. Све ове теме јесу важне, али оне морају бити резултат, исход вере која се према смрти односи као према нечему што прожима целокупан живот Цркве, према смрти као средишњој теми хришћанства, вере и Цркве. Без тога се ништа неће догодити. Уколико смрт и даље остане раздвојена од свега осталог, као *један од* проблема са којима се суочавамо, наше образовање ће остати без успеха.

Изнова открити смрт као трагедију. Другим речима, прво што у Цркви и образовању треба изнова открити је сама смрт. Ово звучи банално, зато што сви умиремо и не можемо да „не знамо“ за смрт. Међутим, прикривен је смисао смрти. Изнова открити смрт значи пре свега изнова открити разлику између хришћанског, секуларног и хуманистичког разумевања смрти. Смрти која, као прво, *није* Богом створена, која (у најдубљем смислу речи) *није* природан догађај,

смрти као нечег крајње *неприродног* и стога трагичног. Поново открити смрт као „плату за грех“. Где је то у данашњем погребу? Ситуација је веома озбиљна: хуманизам се према смрти односи као према нечем веома непријатном, али ипак „морално неутралном“. Морамо изнова открити, упркос томе што је смрт је у овоме свету „свемоћна владарка“, да је њена власт узурпаторска. Ничија смрт није „законита“; сваки пут кад неко умре то је увреда за Бога, који није створио смрт. Тек тада ћемо схватити да је смрт *трагедија* због тога што представља *раздвајање*, не само од оних који мене воле и које ја волим, него и од самога Бога. Из тога следи да хришћанство на смрт гледа (и овде се разилази са хуманизмом) као на трагедију. У савременом енглеском језику много тога би се могло назвати „трагичним“, чак и зубобоља, али ја мислим на трагедију у грчком значењу речи, на *τραγῳδία*, не у смислу некаквог баналног проблем који треба што пре решити. Трагедија је сукоб, конфликт који превазилази оквири непријатних искустава са којима се сусрећемо у животу. Дакле, потребно је најпре изнова открити *смрт као трагедију*.

Изнова открити смрт као победу. Друго откриће које нам је потребно у образовању, проповеди, учењу и богословствовању јесте *смрт као победа*. Смрт јесте трагедија, али је и победа. Много сам говорио о томе како је Христос уништио смрт. У хришћанском схватању то значи да *свака* смрт треба да буде уништена. На пример, моја смрт још увек није уништена због тога што ја још нисам умро. Она још може да буде одбацивање Христа, не трагедија већ коначни грех. Према томе, смрт је победа која се постиже све време. Зато Црква остаје у овом веку. Не можемо рећи: „Нема бриге! Сви проблеми су решени

пре две хиљаде година“. Сваки пут је иста борба, сваки пут исто „снисхођење“ и „усхођење“, увек се суочавамо са непоновљивошћу сваког појединачног живота и сваке појединачне смрти. Било би страшно када би неко ко се наслушао „великосуботњег богословља“ ушао у собу у којој лежи мртво дете и рекао родитељима: „Их, јака ствар! Христос је васкрсао!“

Ми, заправо, често заборављамо на хришћанску димензију страдања. Једна од највећих тајни хришћанске вере јесте тајна страдања. Да, истина је да Бог није створио телесну смрт, али Христос није укинуо страдање као такво. Он му је дао ново значење, нов смисао, он победоносно говори: „Ако страдаш, страдаш са мном, зато што сам ја страдао са тобом. Он не каже: „Ти не страдаш, то је само илузија“. Због тога се

Александар Шмеман ЛИТУРГИЈА СМРТИ И САВРЕМЕНА КУЛТУРА

Каленик

све компликује. Где је, онда, смрт као победа? Много где, рекао бих: у свести, у душама оних који страдају, али и у „литургији смрти“, која је сам венац те победе.

Погребно бдење није само једно лепо богослужење у знак сећања на покојника. Због чега толико наглашава да се ми молимо са покојником и он са нама, да Црква говори у име свих нас, живих и мртвих? Због тога што се на овом бдењу, на опелу, догађа оно што се догађа сваке године на Велику суботу. Док стојимо око гроба и плачемо, Мајка Божија вели: „Авај мени, горе и увале, и множино људи, плачите и сви ридате са мном, Матером Бога нашега“, да би одговор уследио у ирмосу девете канона: „Не ридај мене, Мати...“ Не оплакуј ме, јер ти разумеш, ти знаш (или би требало да знаш)... И онда она исповеда наду васкрсења. И пре поновног открића Христове смрти као победе, ово откриће се прославља (дакле испуњава) управо у погребној служби. Сада разумемо да смрт сваки пут треба да буде преображена. Ми не можемо рећи: „Он није умро“, чињеница је чињеница. Пре но што се догоди тај преображај, пре но што се изнова открије пасхална природа крштења, евхаристије, све ово можемо пронаћи у погребном богослужењу.

Изнова открити смрт као наду. На концу, потребно је изнова открити смрт, али не као „последњу степену“, па чак ни за свете који бораве у блаженству, него смрт коју одликује нада. Вероватно сте чули за нови тренд (на Западу се сваких шест месеци јавља неки нови тренд!) који се назива „теологија наде“. Нажалост, када узмете у руке те књиге, видите да оне наде коју прижељкујемо тамо *нема*. У њима нема оне коначне наде која је суштинска новина смрти. Да, ми смо још увек мртви, да, труба, глас арханђела и силазак са неба још се нису догодили. Али ми знамо, безмало онако како је апостол Павле знао, знамо *како* ће се то догодити, иако изрази које је он употребио нису баш разумљиви. Отуда тишина, баш као на Велику суботу пре литије, пре затворених врата, пре тропара „Христос васкрсе из мртвих...“, пре свега тога – још се ништа није догодило, а опет је „благословена субота“. Већ је наступио мир. Црне одежде су одложене, гроб у средишту цркве је процветао, препун је цвећа, и Живот већ тријумфује.

То је разлог због ког бих, када је у питању Велика субота, дао једну врсту „терапевтског савета“ (иако лично нисам љубитељ давања савета): не треба бити претерано знатижељан у погледу тзв. „међустања“. Ако ме питате: „Где су сада моји вољени?“, посаветовао бих вам да не гледате књиге, ни старе ни нове, него да поразмислите о Великој суботи. Уколико у вашој парохији нема великосуботњег богослужења, истог тренутка заборавите на смрт и обновите Велику суботу! Укините све остало, обуставите опело док не обновите богослужење Велике суботе! Велика субота нам открива да је смрт пролазна, у њој проналазимо истинску наду, прекус познања Царства Божијег. Ако после сваке литургије можемо да кажемо: „Даруј нам да се присније тобом причешћујемо у невечерњем дану Царства твога“, не знајући већ само гледајући у мутном огледалу, као кроз маглу, онда ми већ предокушамо Царство Божије. У најсветлијим тренуцима живота знамо шта мислимо када кажемо: „Да дође Царство твоје“, знамо да трговац продаје све да би купио тај један бисер, знамо зашто људи напуштају свет да би

били тамо и само тамо. А ако је то могуће већ *овде*, колико је то тек удео оних који више нису обременени бригаама овога света?

Дакле, наш први образовни циљ јесте изнова открити хришћанску смрт као трагедију и грех, као онтолошку катастрофу, као нешто неприродно, као нешто због чега ћемо увек жалити, јер Бог није створио смрт. Као друго, потребно је да изнова откријемо смрт у њеној вези са Христовом победом над смрћу, која је тематски садржај опела. На крају, треба поново открити смрт не као „уздисање и плач“, него као излазећу светлост описану у акатисту Богородици, „Зори тајанствене светлости“. (Ми увек преспавамо најлепше доба дана када се пре свега другога на истоку помаља светлост која улива наду).

Пошто смо размотрили образовне циљеве, требало би се осврнути на методолошки аспект питања, али, као што већ разумете, немамо времена. У сваком случају, то би био наш план. Можда би, ипак, требало да вам дам макар један пример озбиљности проблема са којима се суочавамо. Јуче смо ми, свештеници, мало „ћаскали“ о деци. Када наша деца у Америци схвате да има смрти, и шта о њој тада сазнају? Она свакако не знају ништа о трагедији умирања, због тога што у њиховом стану нико никада не умире! Напротив, ми под хитно „евакуишемо“ покојнике да не бисмо ометали „нормалан живот“ деце. На питање „Где је бака?“ одговарамо им: „Са Богом“, а то звучи као да је управо отпутовала у Синсинати! Откриће смрти је шок чак и у „смртоцентричним“ културама; шта тек рећи за Америку, у којој су наша деца потпуно неприпремљена?

Превели са енглеског и руског Јелена и Иван Неђић

Јеромонах Јов (Гумеров)

ЗАШТО СЕ СВЕТИ АПОСТОЛИ ПЕТАР И ПАВЛЕ ПРАЗНУЈУ 12. ЈУЛА?

Сагласно црквеном предању, Свети првоврховни апостоли Петар и Павле доживели су свето мучеништво истог дана – 29. јуна (12. јула). На овај датум се указује у древним календарима, који су дошли до нас (Римском IV в.; Картагинском V в.), у мартирологи блаженог Јеронима (IV в.), у сакраментариију папе Григорија Великог (VI в.).

Истраживачи сматрају да је Свети апостол Петар дошао у Рим 67. године. Овде је он многе обратио Христу. У Риму је написао *Другу саборну посланицу* хришћанима, који су се обратили од Јудејаца и незнабожаца, који су били расејани по малој Азији. Господ му је наговестио о његовом скором одласку из земног живота: *Знајући да ћу ускоро оставити тијело своје, као што ми и објави Господ наш Исус Христос. А трудићу се, да се послите мојега одласка ви свагда сјећате овога* (2 Петр 1, 14-15). На почетку гоњења, које је покренуо император Нерон, ученици су наговорили апостола Петра да напусти Рим, да се не би лишили пастира. Из љубави према њима Петар је пристао да учини

тако. Изашавши из града, на древном Апијевом друму апостол је сусрео Исуса Христа. На питање: „Куда идеш, Господе?“ Спаситељ је рекао: „Идем у Рим, да бих се поново распео.“ Сада на овом месту стоји храм („Domine, Quo Vadis?“), у коме се налази копија камена, на којем су се утиснуле стопе Господње. Оригинални камен са траговима Спаситеља налази се у цркви Светог Севастијана у Риму. По повратку у Рим, Свети апостол Петар је био затворен у Мамертинску тамницу (Carcere Mamertino), која се налази на падини Капитолског брега испод цркве Светог Јосифа Обручника (San Giuseppe). Из Мамертинске тамнице апостола Петра су одвели на Ватиканско брдо, које се налази на десној обали Тибра. На брду се налазио Нероново циркус. Овде је Свети апостол доживео мученичку смрт. Овде су се испуниле Спаситељеве речи: *Кад си био млађи, опасивао си се сам и ходио си куда си хтио; а кад остариш, раширићеш руке своје и други ће те опасати и одвести куда не желиш. А ово рече, указујући каквом ће смрћу* (Петар) *прославити Бога. И казавши ово, рече му: хајде за мном!* (Јн 21, 18-19). Као и Учитель, апостол је био узведен на крст, али је из смирења замолио да га распну наопако (са главом окренутом ка земљи). Овде, на Ватиканском брду, њега су погребли Свети Климент Римски и други ученици. Ово место се са страхопоштовањем чувало у сећању римских хришћана. Када су 1941. године у приземљу цркве Светог апостола Петра вршена ископавања, управо на овом месту пронађена је мермерна плоча са кратким и врло упечатљивим надписом на грчком језику: „Петар је овде.“

Нама није познато време доласка Светог апостола Павла у Рим. Као и Светом апостолу Петру, Господ је открио Своме *изабраном сасуду* (Дап 9, 15) време кончине: *Јер ја се већ приносим на жртву, и вријеме мојега одласка већ настаде. Добар рат ратових, трку заврших, вјеру одржах. Сад ме чека вијенац правде, који ће ми у онај Дан дати Господ, праведни Судија; али не само мени, него и свима, који с љубављу очекују долазак Његов* (2 Тим 4, 6-8). Побожно сећање хришћана је сачувало место где су се апостоли опростили један од другог. На њему је на Остијском друму подигнута црква, посвећена обојици апостола. Апостола Павла су извели иза града, на место које се зове Салвијске воде, јер он као римски грађанин није могао бити распет. Ту су га обезглавили. Већина истраживача сматра да се мученичка кончина Светих апостола догодила 67. године по Христовом рођењу.

Над гробницом Светог апостола Павла Свети равноапостолни цар Константин Велики је 324. године саградио цркву.

Превео са руског Небојша Ћосовић

Борђије Шебек

ЦАР ЈУСТИНИЈАН И БОГОСЛОВСКИ СПОРОВИ У VI ВЕКУ

Део из магистарског рада *Верска политика цара Јустинијана и теолошки спорови у VI веку* који је аутор одбранио на Православном богословском факултету Универзитета у Београду 2007. године

У време владавине императора Јустина I и Јустинијана I чињени су покушаји измирења са монофизитима да би се очувао ауторитет Халкидонског сабора и јединство РOMEЈСКЕ империје. Раније је император Зинон, покушавајући да помири православне са монофизитима, својим *Енотикомом* довео до напуштања духа Халкидонског сабора, што је изазвало спор између православних хришћана, као и тридесетпетогодишњи раскол између Рима и Константинопоља. Јустинијан је далекосежним плановима о поновном уједињењу Истока и Запада, о придружењу папе новом империјалном систему и о изнађеном теолошком решењу за окончање сукоба између бранилаца и противника Халкидонских сабора (451) организовао и наметао јединство Цркве. Још за време владавине свога ујака Јустина I, он је давао основни правац политике Империје.¹ Изузетно теолошки образован, император Јустинијан је имао склоност да се меша у теологију, а пошто је желео да створи мир у Цркви и држави, покушавао је да се измири са монофизитима. Тај циљ није постигао, већ је изазвао још више спорова у православној Цркви, тако да је у вези са тим сукобима морао бити сазван и Пети васељенски сабор (553). Јустинијан је градио мир са монофизитима не би ли престали њихови приговори на рачун православних, које су сумњичили и за несторијанство. Монофизити су, између осталог, пребацивали православнима што су из *Трисагиона* одбацили додатак Петра Фулона² („Који си за нас распет, помилуј нас”), зато што су веровали да је Христова смрт била страдање човека у њему (*ανθρωποπαθεια*), а не страдање Бога (*θεοπαθεια*). Још су им приговарали да је тако као што они уче раније учио Ориген, па није био осуђен због јереси. Најзад, православнима пребациваху и то што је Халкидонски сабор оправдао Теодорита Кирског и Ива Едеског, који су мислили на несторијански начин, као и да овај Сабор није осудио ни Теодора Мопсуетског, оца несторијанства. Тај сабор је, по њима, ако му је било стало до православља, морао да осуди *Три поглавља*, то јест списе Теодорита и Ива против Кирила и Ефеског сабора, као и личност и списе Теодора Мопсуетског. Афтартодокети су замерали и православним и монофизитским противницима фтартолатрију, односно поштовање Христовог пропадљивог тела. Да би се очувало православље и углед Халкидонског сабора, било је покушаја да се о пребацивањима и приговорима монофизита преговара, али је то изазвало спорове и међу православнима још у време Јустина I, а нарочито у доба владавине Јустинијана I.

Дакле, у VI веку није било нових јереси и раскола који би изнутра разбијали Цркву, већ су спорови вођени са несторијанством и монофизитством, јересима насталим у другој четвртини V века. Ова погрешна учења су осуђена на Трећем и Четвртном васељенском сабору, али и поред тога нису скинута са дневног реда у Цркви и држави, јер су се после поменутих сабора раширила,

нарочито изван граница РOMEЈСКЕ империје, најчешће тамо где није било императорове државне власти и религијске политике из Константинопоља.

Наследивши ове спорове, Јустинијан је настојао да их реши. Главни принципи његове политике и религијске идеологије потичу из времена Теодосија I. У овим принципима је садржана римска универзална идеја, која ће га водити у војна освајања на Западу. Он је био последњи велики римски император, али и хришћански владар који је веровао да његова императорска власт несумњиво има Божанско порекло. Јустинијанове универзалистичке тежње имале су и римске и хришћанске корене. За њега је Римска империја била истоветна са хришћанском васељеном и зато је победа Хришћанства за њега била важна као и успостављање римске доминације.³

Основна идеја Јустинијанове религијске политике била је уједињење римског папе, Константинопољске цркве и антихалкидонског Истока. Први корак у успостављању религијског империјалног јединства био је измирење са Римом, да би тако била остварена три стратегијска циља – обнова Римске империје у њеним старим границама, учвршћење и ширење хришћанске религије и кодификација римског права. Дакле, једна држава, једна вера и један закон.⁴

Свака идеја религијског плурализма била је страна императору Јустинијану,⁵ који није трпео разногласје. Римска универзална империја је организација установљена од Бога, на њеном челу је император, а васељенски сабори дефинишу истину о једном јединственом хришћанском православљу. Император је регулатор црквеног поретка и дисциплине, те зато има неоспорну привилегију да сазива васељенске саборе и усмерава њихов рад. Додуше, Јустинијан је увек прихватао и принцип да догматска саопштења издају епископи окупљени на сабору. Циљеви Цркве и државе за њега су били исти. Службу самог Христа на земљи врши хришћански ромејски император, који треба да уједини *целокупну насељену земљу* (ἡν οἰκοῦμεν), јер је то воља Створитеља и Спаситеља света, а оно што захтева хришћанска религија реализује Црква кроз Свете тајне. Мада је Јустинијанова верска политика била диктирана државним разлозима, може се рећи да је довела до тријумфа Божије речи над паганским култовима.

Да би практично остварио програм јединствене хришћанске империје, Јустинијан је напао преостале пагане и све јереси, изузев монофизита, са којима је преговарао због њихове бројности. О томе један доцнији хронограф сведочи: „Чим се Јустинијан зацарио, отпочео је велика прогањања Хелена и јеретика... и наредио да се само вера православних хришћана признаје за државну – *πολιτευεται*, те је све цркве јеретика предао православнима.“⁶ Јустинијан је наредио да „они који још нису крштени иду са децом и са женама и са свим укућанима у свете цркве. Они хитно морају крстити своју малолетну децу. А одрасли морају правовремено да се обуче писмености, сагласно црквеним правилима. Уколико се они не буду крстили, оправдајући се војном службом или обавезама, или имовинским проблемима, а своју децу, жене, слуге и све друге укућане остављају у заблудама, те на тај начин показују своју немарност у тој области, онда да се изврши заплена њихове имовине, и да се протерају из државе.“⁷

По Јустинијановом мишљењу, две различите хијерархије треба да воде народ, свештеничка и царска. У преамбули Шесте новеле стоји: „Два су велика поклона које је Бог у свом човекољубљу подарио са висине: свештеничко (*ιερωσύνη*) и царско достојанство (*βασιλεία*, *Sacerdotium et Imperium*). Прво служи Божанским стварима, а друго управља и уређује људска дела и односе. Међутим, и једно и друго проистиче из истог извора и украшавају живот људи. Стога, ништа на би требало да буде толика царева брига за достојанство свештенства, јер се свештеници непрестано и усрдно моле Богу за царско благостање. Јер свештенство је у сваком погледу слободно од прекора, јер има при-

ступ Богу, те ако цар управља непристрасно и праведно државом која је поверена његовом старању биће успостављена општа хармонија (*ἁρμονία τῆς αἰαθῆ*) и свако добро ће бити дато људском роду.“⁸

Шеста новела је 535. године била упућена архиепископу Епифанију Константинопољском. Јустинијаново законодавство је током читавог средњег века било узор и образац свеукупног правног система.⁹

Шеста новела садржи црквене прописе о брачном статусу клира, црквеној имовини, епископским седиштима, сметњама при рукоположењу и поткрепљују спровођење постојећих канонских норми, а дата су и нова правила у областима које нису регулисане канонима, на пример избор и образовање свештеничких кандидата и правни статус клира. Регулатори црквеног поретка и дисциплине, и пре Јустинијановог доба, били су императори, али је законодавство у његово доба прецизирано и употпуњено и остаће кроз читав средњи век узор и образац за све.

Јустинијанов поглед на текућу религијску ситуацију изразила су и два његова писма. Прво је упућено свим главним центрима Пентархије, изузимајући Александрију, у којој су владали монофизити, а друго је послато архиепископу Епифанију Константинопољском.¹⁰

Противници Сабора у Халкидону (451) чинили су најмање полови- ну источног дела Империје, па је императорска власт морала да буде умерена према њима и да се служи дипломатијом. Несторијанци, који су били бројно мали, али утицајни, нису имали ту привилегију, те су после осуде на Сабору у Ефесу (431) били лишени *хришћанског имена*¹¹ и приморани да емигрирају у Персију.

Период религијске толеранције био је окончан Јустинијановим законима 528. године, којима је православно Хришћанство проглашено за једину државну религију, док су епископи били одговорни за принудно потискивање паганизма: „Наређујемо нашим магистратима, како у овом царском граду (Константинопољу), тако и у провинцијама да са свом ревношћу и свим средствима, а по инструкцијама најдражих богољубивих епископа, убрзају легалну истрагу свих безбожности паганског култа тако да се он не би могао обављати, а ако би се то десило, нека за то буду кажњени.“¹²

Још од владавине Теодосија Великог ниједан ромејски владар није се толико трудио да христијанизује Империју, односно уништи паганство. И поред тога што су пагани били малобројни, имали су велики утицај на науку и културу. У Источној Ромејској империји је пре Јустинијанове владавине показивана релативна непристрасност према различитим образовним и наставним правцима. Јустинијан је то прекинуо забранивши школовање паганима, Самарјанима и

јеретицима.¹³ Године 529, по његовом наређењу, затворена је неоплатоничарска школа у Атини, која је била у опадању још од Проклове смрти и која је била претворена у неку врсту паганског манастира.¹⁴

Јован Ефески је од Јустинијана примио задужење да силом у руралним пределима западног дела Мале Азије у хришћанство обрати више од 70000 преосталих пагана. Као последњи ударац паганској прошлости у Јустинијаново доба, преостали пагански храмови су отуђени, њихови стубови и мермер употребљени су за изградњу цркве Свете Софије, као и неких других хришћанских цркава.

И осудом оригенизма појачан је раскид са религијским и философским традицијама антике. Оригенизам је дефинисан као преживели остатак *јелинских митова*.

Сагласно римској традицији, јудаизам је и даље толерисан, али су била ограничена грађанска права Јевреја, који су морали да се у синагогама служе грчким текстом Библије, *Септуагинтом*. Ипак, нема доказа да је пре Ираклијеве владавине у Ромејској империји примењивано насилно крштење Јевреја, што је иначе била пракса у хришћанским државама Запада.¹⁵

Сличан статус као и Јевреји, имала је и секта Самарјана, све до њихове побуне. Када су им ограничена лична и имовинска права, многи чланови ове јудејске секте, нарочито у градовима, примили су Хришћанство. Но, сеоско становништво се жестоко одупрло христијанизацији. Устанак Самарјана, са центром у граду Неапољу, отпочео је у мају 529. године. Устанак и крваве репресалије које су уследиле иза тога, за дуго време су уздрмале благостање у овој области Ромејске империје.¹⁶

Јустинијан је наредио да се са хришћанским јеретицима поступа најстроже. Њима су биле забрањене све религијске делатности, били су лишени свих грађанских права, те стога нису могли обављати слободне професије. Одузето им је право поседовања имовине, а било је и случајева ликвидације. Када је поново заузета северна Африка, Италија и делови Шпаније, црквама Вандала и Гота конфискована је имовина, а било је и прогона свештенства. Сва права православне Цркве, као званичне религије у Ромејској империји, била су успостављена у византијској Африци, а забрањена су сва јеретичка и дисидентска окупљања, укључујући ту и аријанце и донатисте.

Највећи проблем Истока био је тај што је велики број хришћана одбио да призна Халкидонски сабор и његов орос. Радикални монофизити *акефали* (обезглављени), формално присталице Јевтиха, одбијали су да се покоравају *Енотикону*, те су их због тога прогонили као и остале јеретике. Халкидону су се јединствено супроставили слобденици Севира Антиохијског и Египатска Црква, па се са њима није могло изаћи на крај само силом и због тога су представници власти са њима преговарали и чинили им дипломатске и тактичке уступке. Да би решио проблем са њима, Јустинијан је прихватио и савете своје жене, царице Теодоре, којој је препустио улогу творца политике у области религије.¹⁷

Император Јустинијан је био најактивнији и најплоднији на црквено-политичком пољу од свих источноромејских владара. Био је ревностан бранилац православне Цркве, али и њен господар. Црквом је управљао на исти начин као и државом, зато што му је идеја аутономије религије била потпуно страна, те је због тога лично учествовао у свим појединостима црквеног живота. Доносио је одлуке о верским и литургијским питањима, објављивао едикте о вери, писао исповедања вере и црквене песме, теолошке трактате, председавао црквеним саборима и спровео је праву реорганизацију Цркве и њеног живота, што је имало карактер норме за све потоње византијске владаре. Ниједан византијски владар није имао толику власт у Цркви ни пре, а ни после њега. На сабору одржаном 536. године у престоници, патријарх Мина Константинопољски изјављује да се против воље императора Јустинијана ништа не сме предузимати.¹⁸

По Јустинијановом законодавству универзална империјална Црква је подељена на пет патријархата: Рим, Константинопољ, Александрија, Антиохија и Јерусалим.¹⁹ Пет споменутих седишта ће бити упоређивано са *пет чула* Империје, мада се систем *пентархије-петоглаве Цркве* није подударао са стварношћу. Изван ових система су били, на пример Картагина и Кипар, који нису припадали ниједном од наведених патријархата, а у Јустинијаново доба је антихалкидонски раскол одузео египатским хришћанима њихов нормалан статус у империјалној Цркви. Нешто касније, у VII веку, након исламске најезде, остаће само два заиста слободна центра, Рим и Константинопољ.

У Јустинијаново доба су теолошке расправе нарочито биле темељне и широке, те су покренута и нека до тада заборављена питања, као што су оригенизам и питање списа Дионисија Ареопагита.

Монофизитска опозиција према Халкидонском сабору није никако престајала, јер је, по њима, овај сабор био несторијански – и по саборској дефиницији и по томе што су многе присталице Халкидона биле неодлучне у прихватању Кириловог *теонасхизма*, и најзад, зато што су на том сабору рехабилитовани критичари Светог Кирила – Теодорит Кирски и Иво Едески. Да би се остварила Јустинијанова нада о постизању договора између православних и монофизита, ове оптужбе је требало оповргнути. Зато је император, као прво, подржао скитске монахе у тврдњи

православљу одрже вернике источних Патријаршија, Александрије, Антиохије и Јерусалима.

Старе источне цркве, које су биле изван империјалних граница, за своје поглаваре усвојиле су титуле *католикос*, а неки од њих нису признали ни Трећи ни Четврти васељенски сабор. Несторијанац је био католикос Селеукије (Ктезифона) са својим кћерима-црквама у Индији, монофизитство је прихватио католикос Јерменије, док је Халкидонску веру задржао само католикос Грузије. Ни Јустинијан, а ни његови наследници на престолу, нису успели да их у

да је заиста „Један од Свете Тројице страдао у телу“ (*Eva της τριάδος πεπονθενε σαρκι; Unus de Trinitate crucifixus est*), а као друго, после одбијања *оригенистичког решења*, објављује расправу о *Три поглавља* (544) и захтева да се о том питању поведе и формална црквена расправа.

Источни монофизитизам је у Јустинијаново доба представљао најважнији црквенополитички, али и политички проблем. Јустинијаново измирење са Римом било је неопходно за остваривање политичких циљева на Западу и због тога је, између осталог, морао да узме снажан антимонофизитски став. То је довело до распламсавања старе мржње Мисира и Сирије према ромејској власти и ојачало је сепаратистичке тежње Копта и Сиријаца. Споразум са монофизитима у Египту и Сирији био је могућ само ако се раскине са Западом и са становиштем централних покрајина Ромејске империје, док је измирење са Римском Црквом било могуће само уз појачавање антагонизама на Истоку. Јустинијан је узалудно покушавао да изађе из ове безизлазне ситуације.

Ваља напоменути да су ромејски владари и пре Јустинијанове владавине били немоћни да у строгом

потпуности сведу на империјални модел Пентархије. Али, ни римском епископу није успело да се универзална Црква третира као централизовано тело под његовом влашћу.

Други васељенски сабор, одржан у Константинопољу 381. године, на којем је председавао император Теодосије I (379-395), својим трећим каноном дао је константинопољском епископу *част старешинства* (*πρεσβει τριης*), одмах после епископа Рима, *пошто је Константинопољ нови Рим*. Овај текст је тумачен тако да је римски епископ једино био поштован због положаја *старог* Рима. Тек ће 28. канон Халкидонског сабора бити формално верификовано такво тумачење трећег канона.

Четврти васељенски сабор (451) је својим канонима монаштво подвргао локалној епископској јурисдикцији. Овај систем је касније потврђен и кодификован грађанским законодавством императора Јустинијана.

Халкидонски сабор је одлучио својим другим каноном²⁰ да се свако рукоположење за новац сматра неважећим. Међутим, у новели 123, из 546. године, император Јустинијан наводи легалне трошко-

ве рукоположења које плаћа кандидат: 20 либри злата сваком учеснику у хиротонији уколико се ради о некој катедри Пентархије, а ако је била нека друга, плаћало се мање.

Император Јустинијан је забранио да ожењени кандидати који имају потомство буду уздигнути на степен епископа, да њихови потомци не би наслеђивали црквену имовину. Тако је епископство за ожењени клир формално ограничено, као и за удовце и разведене од својих жена.²¹ Ово првобитно чисто грађанско законодавство, добило је на Трулском сабору (692) црквену санкцију, мада овај сабор за епископско посвећење раније ожењених људи не помиње децу као сметњу.²²

Једна од црквених контраверзи у VI веку произилазила је из актуелизације оригенизма, који је био неприкладан за решавање црквених спорова, а косио се и са црквеним предањем. Поред тога што је писао трактате против оригениста, Јустинијан је послао писмо патријарху Мини и предложио му да се оригенизам осуди у једној серији од десет анатама.

Јустинијановим правним нормама из 528. године²³ потврђена је генерална норма IV и V века да свештенство и народ предлажу митрополиту и провинцијским епископима три кандидата, а да народ једног од њих изабере за епископа.

У Јустинијановом законодавству²⁴ се приговара неким свештеницима што користе прве плодове (чине верницима намете) и зато император тражи да сваки поклон треба да буде учињен по слободној вољи (*автаретос увои*).

У VI веку је у престоници Ромеја свештенство радије примало фиксне плате²⁵, него што је учествовало у текућим приходима. У грађанској престоници Италије, Равени, епископ је добијао 40 либри злата, а толико је имао царски префект и *dux* Египта.²⁶

Робовима није било дозвољено да ступе у клир уколико их њихов господар не ослободи.²⁷ Ово правило је донекле ублажено Јустинијановим новим законима, те су робови могли бити рукоположени ако то дозволе њихови господари, али ако напусте клир били су им поново враћани.²⁸

Јустинијан је желео да реши постојеће проблеме са монофизитима и није покретао нове, те се зато убрзо одрекао силе и почео политику компромиса. Од 531. године прогнаним монасима је дозвољено да се врате у своје манастире. Ова промена се приписује утицају његове супруге Теодоре²⁹ за коју неки историчари кажу да је била потајна монофизиткиња и да је зато помагала вође јереси. Тачније је мишљење других историчара, који говоре о подели сфера утицаја између Јустинијана и Теодоре у циљу очувања јединствене Империје, што је омогућило да се и православни и монофизити ослањају на империјалну власт.

Према тадашњем Јустинијановом убеђењу, прихватање теопасхијске формуле било је неопходно ради мира и слоге.

Генерално, покушавало се да Зинонове, Анастасијеве и Јустинијанове конституције буду спровођене на основу властитог тумачења, без нове саборске процедуре, а епископски консензус је накнадно прибављан. Ако није било епископског консензуса, овакви покушаји би пропадали, као, на пример, Јустинијанови унилатерални декрети против Оригена и *Три поглавља*.

напомене:

- ¹ Г. Остроготски, *Историја Византије*, Београд 1959, 88.
- ² Петар Ваљар (Γβαφεύς, Fullo) назван тако по послушању које је имао у манастиру неспавајућих Акимитон. У три наврата је био монофизитски архиепископ Антиохије.
- ³ Острогорски, *Историја*, 95.
- ⁴ З. В. Удальцова, *История Византии*, том I, Москва 1967, 267.
- ⁵ Jonh Meyendorff, *IMPERIAL UNITI AND CHRISTIAN DIVISIONS THE CHURCH 450-680 AD*. Превео на српски језик Јован Олбина, Крагујевац 1997, 183. У даљем тексту: Мајендорф, *Имperiјално јединство*.
- ⁶ А. В. Карташев, *Вселенские сабори*, Париж 1963. Са руског превела Мира Лалић, Београд 1995, 64. У даљем тексту: Карташев, *Васељенски сабори*.
- ⁷ Исто.
- ⁸ Justiniani Novellae (Јустинијанове новеле), изд. R. Scoell-G., Берлин, 1954. Преузето из: Мајендорф, *Имperiјално јединство*, 184-185. У даљем тексту Nov.
- ⁹ Мајендорф, *Имperiјално јединство*, 184.
- ¹⁰ Писма су укључена у *Codex Justinianus* (Јустинијанов кодекс), изд. Р. Kruger, Берлин, 1954, I, 1, 6 и 7. У даљем тексту CJ.
- ¹¹ *Codex Theodosianus*, ed. Th. Mommsen – P. M. Meier, Берлин 1905, XVI, 5, 66. У даљем тексту: СТ.
- ¹² CJ I, 11.
- ¹³ CJ I, V, 18, XI, 10.
- ¹⁴ J. Malalas, *Chronicon*, ed. Dindorf, Bonn 1831, XVIII, 451.
- ¹⁵ А. Н. М. Jones, *Later Roman Empire*, 284-602, vols. I-IV, Oxford 1964, 949-950. У даљем тексту: Jones, *Roman Empire*.
- ¹⁶ Ю. А. Кулаковский, *История Византии*, II, Киев 1913-1915, 47-48.
- ¹⁷ Мајендорф, *Имperiјално јединство*, 186.
- ¹⁸ Р. Радић, *Црквена политика цара Јустинијана I*. Осврт на истраживања у византологији, *Пети васељенски сабор – 1450 година Светог Петог васељенског сабора 553-2003*, Србиње 2004, 46.
- ¹⁹ Nov. 109 (541), 131 (555), 123, 3 (546).
- ²⁰ Други канон Четвртог васељенског сабора гласи: „Ако који епископ изврши рукоположење за новац, и непродајућу благодат ставља (износи) на продају, и за новац рукоположи епископа или хороепископа, или пресвитере, или ђаконе, или кога другога који се убраја у клир, или пак постави за новац управитеља (иконома), или судију браниоца (екдика) или (парамонијара) или уопште да је у неком чину, ради свог лакомог добитка, такав пошто буде изобличен, јер се на ово усудио, да буде доведен у опасност његов чин, а (од њега) рукоположен да нема користи од рукоположења или постављања, већ да буде стран (туђи) достојанству или дужности коју је стекао новцем. А ако се појави неко ко посредује у тако гнусним и незаконим добитима, нека тај ако је клирик, буде збачен са свога чина ако је световњак, или од монаха, да буде анатемисан“ (G. D. Mansi, *Sacrogum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, Firenze, 1759-63, репринт Graz 1960-61, VII; *Acta conciliorum oecumenicorum*, изд. Е. Schwartz, Berlin 1927, III; српски превод Р. Поповић, *Васељенски сабори*, одобрена документа, Београд-Ваљево-Србиње 1997, 71).
- ²¹ CJ I, 3; 41, 2-4; Nov. VI, 1.
- ²² Канони 12. и 18. – „Жена онога који је произведен на епископско достојанство, пошто се претходно разлучи општом сагласношћу од свога мужа, нека после његовог постављања за епископа ступи у манастир, који је далеко од епископова обитавалишта, а од епископа нека за своје издржавање добија; нађе ли се достојном, нека се произведе и на достојанство ђаконисе.“
- ²³ CJ I, 3, 41.
- ²⁴ CJ I, 3, 38.
- ²⁵ Nov. 3, 1 (535).
- ²⁶ Jones, *Roman Empire*, II, 906; III, 308.
- ²⁷ CJ I, 3, 36.
- ²⁸ Nov. 123, 17 (546).
- ²⁹ Карташов, *Васељенски сабори*, II, 21.

Слободан Савић, ђакон

ПРАВОСЛАВЉЕ – ЉУБАВ ИЛИ ТОЛЕРАНЦИЈА?

Скраћена и за штампу прилагођена верзија реферата који је аутор прочитао на братском састанку свештенства Јасеничког архијерејског намесништва 21. марта 2014. године

Слобода је карактеристика која чини човека боголиким бићем, иконом Божијом, али искључиво ако је прожета хришћанском љубављу. У супротном, слобода без хришћанске љубави дефинише човека као самостално биће. Када се каже да је Бог Љубав, управо се мисли на начин постојања и остваривања Бића Божјег, дакле на онтолошку, а не етичку категорију.

Свако је призван од Господа да оствари дарове који су му дати у циљу обожења. То су, пре свега, љубав и слобода који не представљају само пуке моралне заповести, већ су то инстанце без којих је спасење немогуће. Љубав и слобода су начини постојања уз помоћ којих се остварује заједница са Богом и они су средства избављења од смрти без којих се не може остварити Личност – Икона Божија. До слободе и љубави у овом смислу долази се кроз подвиг, јер се кроз њих својевољно испуњавају заповести Господа Исуса Христа. Свети Григорије Ниски, објашњавајући слободу, истиче: „Истинита људска слобода се не састоји у аутономности људског живота, већ у ситуацији која је заиста природна, у човековој заједници са Богом. Када је човек изолован од Бога, он се осећа ропски потчињен страстима, себи самом и, најзад, Сатани.“¹ Неопходно је подсетити се и речи Светог Максима Исповедника, према којем је човек истински слободан „када следи своју природну вољу, која представља живот у Богу, у Божијој сарадњи и заједничарству. Али, човек поседује још једну другу могућност, која није условљена његовом природом, него његовом личношћу или ипостаси – а то је слобода избора, побуне, покрета против природе и стога, самоуништења.“²

Али, савремени начин поимања слободе отима човеку истинску слободу, јер он под слободом подразумева самостални одабир између две или више могућности, који је прилагођен личним прохтевима и жељама. Овај индивидуализам издваја појединца као средиште свега, затвара га, намеће му гордост и самољубље, даје му атрибут божанства и жигосе га прародитељским грехом. Поменути појединци се отуђују од друштва, а затим настаје проблем када са оваквим поимањем слободе и сами почињу да се укључују у друштво, јер у

човековој природи је да припада заједници. У одсуству Божанске љубави као хришћанског идеала заједнице, а подстакнут искривљеном перцепцијом слободе, човек посеже за другачијим средствима дефинисања међуљудских односа, начина комуникације, међусобног поштовања, одржавања личног достојанства и социјалне правде, а засигурно међу првим средствима јесте идеја о толеранцији.

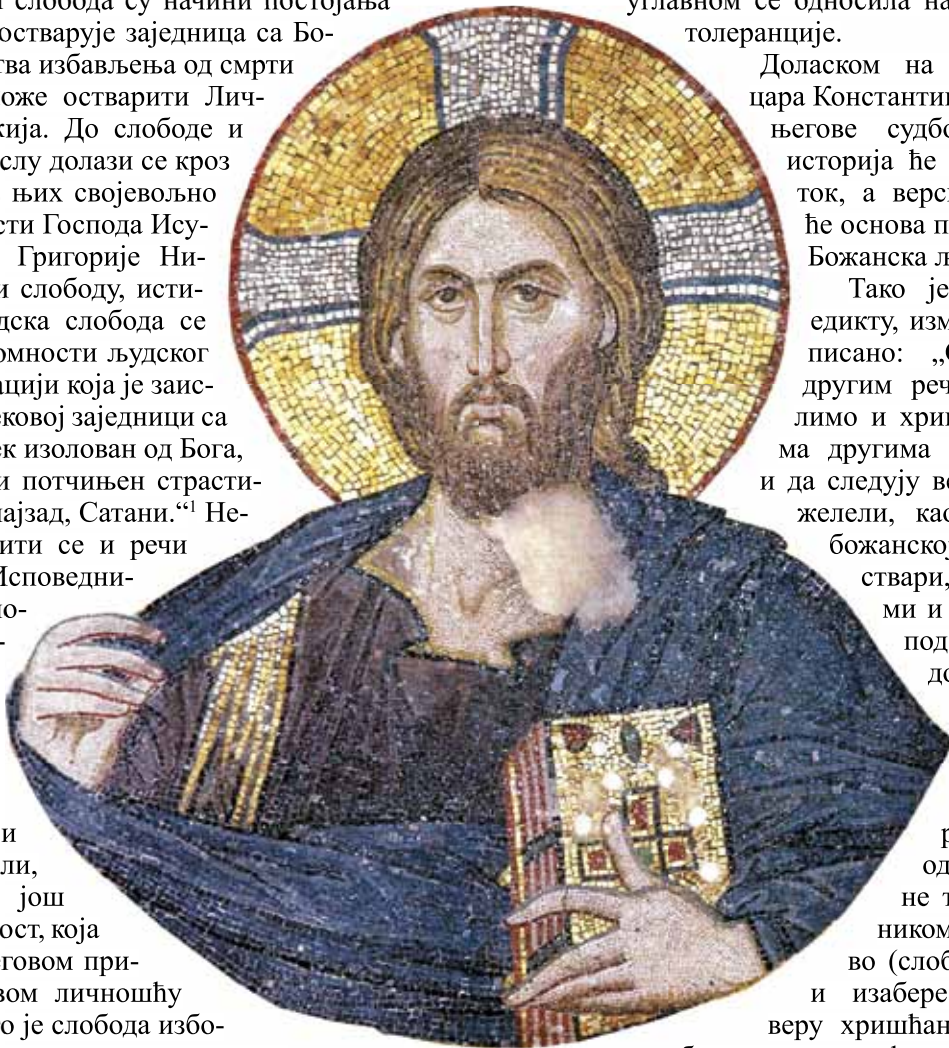
Реч толеранција настала је од латинске речи *tolerare*, што значи подносити, истрпети или издржати нешто. Међутим, кроз различите историјске епохе, углавном се односила на питање верске толеранције.

Доласком на престо Светог цара Константина и доношењем његове судбоносне одлуке, историја ће променити свој ток, а верској толеранцији ће основа постати истинска Божанска љубав и слобода.

Тако је у Миланском едикту, између осталог, записано: „Одлучили смо, другим речима, да дозволимо и хришћанима и свима другима слободу избора и да следују вери коју би они желели, као и било којој божанској или небеској ствари, да би могли и ми и сви они који су под нашом влашћу добар и миран живот водити. Тако дакле, здравим и правилним расуђивањем, одлучили смо да не треба апсолутно никоме одбијати право (слободу) да следује и изабере побожност и веру хришћана, и да сваком буде дата могућност (слобода) да

промишљено приступа оној вери, коју он сам сматра да му је корисна, тако да би Божанство могло да нам испуни у свему своју заштиту и добротинство... Овом одредбом, како је напред речено, сигурно ће Божанско старање за нас, које смо ми већ у многим стварима искусили, остати чврсто за сва времена.“³

Толеранцију, какву нам предочава Свети Цар Константин у овом богонадахнутом документу, можемо без имало двоумљења применити као идејно решење за сваки облик толеранције, без обзира на временску епоху и друштвену заједницу. Поменути речи едикта,

то јест, подизање свести о Божијем старању о свету и неизмерној љубави Божијој, ваљало би да нам буду основа и полазиште када говоримо о поштовању и трпељивости у погледу вере. Оно што ће касније Свети цар Константин увидети, јесте да је хришћанство религија која има потенцијала да уједини царство овоземаљско и да народ једне државе, искључиво окупљен око Христа Спаситеља, може створити јаку хомогенизовану заједницу. Едикт ће представљати историјски преокрет, тренутак када се разлучује политичка, државна заједница од Христове заједнице – Цркве, јер владар више не представља врховно бојанство, што је као темеље поставио сам Господ Исус Христос. Религија је мимо политике, али игра кључну улогу у обједињењу друштва. Дакле, са сигурношћу можемо тврдити да је Константинова верска толеранција зачетак полемике о слободи вероисповести која траје све до данашњих дана.

Модерно поимање верске толеранције потиче из доба хуманизма, времена верских ратова и масовног страдања у Европи, периода када је зарад мира постало нужно разлучити Цркву од државе. До дефинитивне неутралности државе у погледу религије довешће, како недаћа и масовни погроми Другог светског рата, тако и идеологије које су потресале XX век, тоталитаризам у форми фашизма, комунизма и сличних диктатура. Постало је преко потребно спасити појединца од уништителачке власти државе и њеног наметања сопствених идеологија, које су нарушавале човеков углед, идентитет, слободу и право. То су мотиви који су довели до тога да након Другог светског рата буде усвојена Универзална декларација о основним људским правима, која ће бити прихваћена од већине држава света. Њоме ће појединац бити охрабрен да се супротстави институцијама државе, породице, религије, и на тај начин оствари своје право на слободу.

Данас, општеприхваћена дефиниција толеранције формулисана је од UNESCO-а на следећи начин: „Толеранција је поштовање, прихватање и уважавање богатства различитости у нашим светским културама, наша форма изражавања и начин да будемо људи. Она је заснована на знању, отворености, комуникацији и слободи мишљења, савести и уверењу. Толеранција је хармонија у различитостима. То није само морална дужност, то је такође политички и законит зах-

тев. Толеранција, врлина која мир може учинити могућим, доприноси мењању културе рата у културу мира. Толеранција није концесија, добродушност или попустљивост. Толеранција је, изнад свега активан став подстакнут признањем универзалних људских права и фундаментална слобода других. Никако се не може користити као оправдање за кршење фундаменталних вредности. Толеранција треба бити примењива од стране појединаца, група и држава. Толеранција ја одговорност која носи људска права, плурализам (укључујући културни плурализам), демократију и владавину закона. Она укључује одбацивање догматизма и апсолутизма и потврђује стандарде постављене у инструментима интернационалних људских права. Доследно поштовање људских права, бити толерантан, не значи толерисање социјалних неправди или одбацивање или слабљење туђих уверења. То значи бити слободан, чврсто се држати својих уверења и прихватати да се и други држе својих. То значи прихватање чињенице да људска бића, природно различита у својим **н а с т у п и м а**, ситуацијама, говору, понашању и вредностима имају право живети у миру и да буду какви јесу. Такође значи да се нечија виђења не намећу другима.“⁴

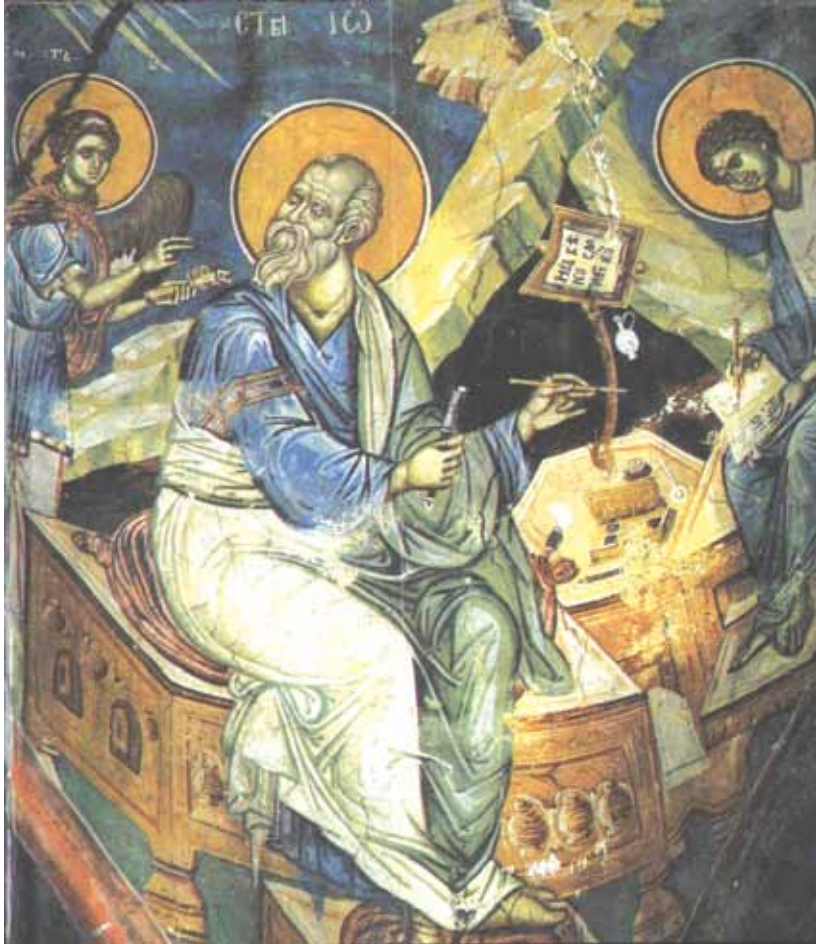

Оно што је за свакодневни живот много важније од начелних декларација и принципа, јесте њихово функционисање у стварности. У последњих неколико година, медијски простор обасут је термином толеранције, која у пракси почиње да се пројављује као догма модерног времена. Према њој се јавност односи као према једино могућем и исправном суду који се никако детаљније не испитује, а свако неслагање или противуречност, бивају жигосани као нетолеранција, недемократичност, шовинизам, национализам или верски фанатизам. Лако закључујемо да је толеранција у пракси сама по себи контрадикторна, да примењивањем толеранције човек постаје нетолерантан према онима који другачије мисле.

Лако закључујемо да је човек по својој природи нетолерантно биће. За овакву тврдњу можемо издвојити сијасет примера. Још у најранијем детињству човек показује своју нетолерантност према ближњима (имамо у виду и позитивну нетолеранцију), јер је дете по

природи оличење безусловне љубави и везаности за ближње. Затим, на сваком кораку учавамо борбу за лепши и бољи свет разноразних политичара, говорника, активиста, који нас подучавају да једино уз толеранцију свет може бити спасен од пошаста данашњице, а сведоци смо злоупотребе толеранције у исте политичке сврхе.

Ако ли ко учини тежак злочин, да ли смо по природи спремни да то толеришемо? Да ли у том случају толерисати такав чин значи и допуштати га? Могуће је једино истинском хришћанском љубављу опраштати, али злодело морамо одбацити и свакако осудити. Тиме нас подучава и Господ Исус Христос, као у случају Марије Магдалене. Спасоносне речи: Ни Ја те не осуђујем; иди, и од сада више не греши (Јн 8, 11), показују суштину радости вере у Спаситеља који је спреман опростити и избавити нас од греха – смрти. Да се зло не сме заобићи, Јеванђеље нас подучава и у величансвеном дану Христовог уласка у Јерусалим и Спаситељевог гнева на човечију охолост и безобзирност да Божији дом преобрази у пећину разбојничку (Мт 21, 13).

Да је толеранција неприродно понашање, налазимо примере и у (не)могућности толерисања туђег мишљења. Било да су добри или лоши, никада не можемо остати равнодушни према свеколиким ставовима појединаца и помирити се са чињеницом да их не треба мењати. Шта би се збило да је свет остао толерантан и да није реаговао у погледу Хитлера, Стаљина и сличних злочиначких умова, да је уважио њихово право на слободу мишљења и делања? Једноставно, неке ствари су погрешне и никако не смеју проћи незапажено и неосуђено. Кроз историју, сви велики људи који

су учинили нешто добро за човечанство били су нетолерантни према ономе што су сматрали погрешним.

И професор Владета Јеротић сматра да човек природно није толерантан према другом човеку због страха који носи у себи и због којег постаје агресиван: „Страх и агресија природно стварају од човека ксенофоба. Страх и одбијање да се прихвати друкчије

или различито, биолошке је природе.“⁵

Међутим, морамо бити обазриви, јер је по њему афекат страха дубоко повезан са фанатизмом и нетолерантношћу, јер за фанатика не постоји разноликост света. У овом случају је погрешно бити нетолерантан, то јест не прихватати различитост, јер то никако не доноси добро. У истом излагању, да би скренуо пажњу на опасност коју носе страх и фанатизам, професор Јеротић наводи мисли руског религијског философа Николаја Берђајева: „Човек опседнут идејом о светој опасности и светској завери масона, Јевреја, језуита, бољшевика или окултног друштва убица, престаје да верује у Божију моћ, у моћ истине, и има поверење само у своје суђење кроз насиље, суровост и убиства.“⁶ Закључујући, Јеротић на толеранцију гледа као на појам који упоредо иде са истинском духовношћу, јер је Дух Божији – када га откријемо у нама – заједничка особеност сваког створеног човека, а љубав и благодат разноликости биће оно што ће испуњити наше биће. Тако би толеранција требало да буде та наша истинска, Божанска љубав којој не смета разноликост овог света.

Увидели смо да данашње поимање толеранције није природна ствар и да није увек карактеристична за човека.

Прави је моменат да се усредсредимо на појам истине, јер се може посумњати да је толеранција само једно од средстава за њено прикривање и избегавање. Истина нас позива на одговорност и мотивише нас да одустанемо од сопствених искривљених ставова, идеологија и уверења, односно од нереалне стварности коју смо сами себи искројили да бисмо стекли лажни осећај да чинимо исправно и да припадамо соју добрих људи. Историја нас подучава да од памтивека онај ко говори истину бива најжешће нападан и осуђиван. Када је по среди верска толеранција, истина је, можда, и кључни појам. Још од доба Римског царства око истине се није полемисало, моћ богова је зависила од снаге верујућег народа. Тек ће монотеизам поставити питање истине. Ми, хришћани, ако заиста познајемо Истину, ако заиста знамо да је Господ Исус Христос Истина, да ли ћемо бити толерантни и на тај начин чувати истину само за себе, или је наша дужност и обавеза да настојимо да је и други, тј. незнабошци спознају?

Толеранција искључује из полемике питање истинитости вере или ставова појединца. Она је само наш лични однос према некоме различитог уверења. Господ нам поручује: Ја сам пут, истина и живот; нико не долази Оцу осим кроз мене. (Јн 14, 6). Ове Спаситељеве речи нису само заповест коју треба следити, већ и обавеза да се ближњи упозна са њима. Ако смо од Христа задобили овај непроцењиви дар, који

нас води ка спасењу, не смемо га себично чувати само за себе, већ је наша дужност да овај дар понудимо свету. Мудрост је поставити границу колико треба бити упоран у ширењу Истине, дакле мора се водити рачуна да не дође до опасности рађања насиља зарад ње. Зато се Истина мора строго приспојити са љубављу и тек тада је верска толеранција остварива. Нажалост, треба имати на уму да постоје и назови верници, који веру третирају као конзервативну идеологију, јер „вера не само што није идеологија, она је изнад свих идеологија, па чак није ни религија, већ је изнад и те сфере као јединствени феномен, а Црква је јединствен богочовечански организам који веру негује, сведочи, и нуди свима, а људи су слободни да веру прихвате или одбаце“, како истиче професор др Иринеј, епископ бачки. Данас се даје приоритет личној слободи у односу на Истину, али то не би требало да представља проблем за хришћане. Премда то носи одређену дозу ризика, мора се имати поверења у слободу личности. Само уз личну слободу човек може приступити Истини, о чему сведоче и Христови ученици који су својим слободним пристанком следили Спаситеља. Господ нас призива речима: Ко хоће за мном да иде нека се одрекне себе и узме крст свој и за мном иде (Мк 8, 34), а наша је слободна воља желимо ли ићи путем спасења или путевима странпутице.

У свету постоји стварно добро и стварно зло, постоји свет који је достојан љубави и онај који је лишен ње, који је обасјан радошћу или засут тугом, јер у човековом животу ништа не може бити половично. Тако и наш однос према модерним гонитељима Истине не сме бити половичан, већ јасан и концизан. Најлакше је одбацити их и препустити Божијем суду, али како спадамо у људе хришћанске традиције и културе, важно је имати у виду речи Светог Јована Златоустог: „Нико не може управљати својим пословима ако не воли свога ближњег и не ради за његово спасење“⁷. Црква са својом есхатолошком димензијом, као Будуће царство, за своју мисију узима спасење света као заједнице, не самога појединца, стога је и на нама, као на онима који држе до апостолства, да преузмемо крст на себе. Дакле, толеранција у овом случају не сме постојати. Битно је пронаћи прави начин како приступити проблему, а то је једино могуће уз веру у Спаситеља и хришћанску љубав.

Шта би требало да представља верска толеранција? Да ли је она само дијалог између двеју страна и толерисање међусобних ставова зарад етике и лепог понашања? О овоме је отац Радован Биговић упозоравао: „Опасно ју је свести на морално побољшање односа међу бројним религијама, конфесијама и њиховим институцијама. Она треба да буде у функцији спасења света и човека, у разоткривању и успостављању новог начина постојања.“⁸ Дакле, верску толеранцију је нужно подићи на узвишенији ниво. Њен главни циљ и циљ дијалога између различитих религија мора бити екуменизам. У овом случају, екуменизам не представља дипломатију, већ мисију, представља стални дијалог хришћана и нехришћана, то јест православаца и неправославаца са једним јединим циљем сједињења свих, али једино и искључиво око Христа Спаситеља. Од овога се никад не сме одустати, чак ако се зна да и није плодно. То је основни задатак Православне Цркве, да читав свет оправослави, уједини око Све-

те Тројице и да сваког човека испуни хришћанском љубављу. Тако се и молимо на Светој Литургији: За мир свега света и сједињење свих. Сваког човека на овом свету је створио Бог, зато сваки човек на свету у себи носи потенцијал да прими крштење и дар Светога Духа.

Божанска љубав је та која не познаје границе, која нагони човека да је дели са онима који је не поседују. Управо несепичним пружањем љубави према неистомишљеницима и неправославнима, па чак и непријатељима, оживљава се Предање Свете Цркве. Верска толеранција зато представља саживљавање са другим народима, религијама и нехришћанима, а њиховим упознавањем и разумевањем улази се у њихова срца и отвара простор за љубав. Зато се верска толеранција никако не може остварити само уз помоћ фарисејске љубазности и моралног понашања. Само љубављу према ближњем отвара се пут ка испуњењу заповести љубави према Богу, јер Христос говори: Ако ко рече: Љубим Бога, а мрзи брата својега, лажа је; јер који не љуби брата својега којег види, како може љубити Бога, којег није видио? (1 Јн 4, 20).

напомене:

¹ Наведено према: Ц. Мајендорф, *Византијско богословље*, Крагујевац, 2008, 57.

² Исто.

³ Доступно на интернету: <http://www.svetosavlje.org/biblioteka/Istorija/MilanskiEdikt.htm>, преузето 27. фебруара 2014. године.

⁴ Доступно на интернету: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Tolerancija>, преузето 27. фебруара 2014. године.

⁵ Владета Јеротић, *Духовност и толеранција*, у: *Вера и нација*, Београд, 2000, 173-175.

⁶ Исто.

⁷ Свети Јован Златоусти, *Осам проповеди против Јевреја*, Београд, 2007, 143.

⁸ Радован Биговић, *Православље и верска толеранција*, Култура, Београд, бр. 91-92, 1993, 118.

СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ СРПСКИ У КРАГУЈЕВЦУ

БЕСЕДА ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ГОСПОДИНА ЈОВАНА, ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ, У САБОРНОМ ХРАМУ КРАГУЈЕВАЧКОМ ТОКОМ ДОЧЕКА МОШТИЈУ СВЕТОГ ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА ОХРИДСКОГ И ЖИЧКОГ, 6. ЈУНА 2014. ГОДИНЕ

Господине градоначелнице овога града, поштовани и драги потпредседнице Епархијског савета, часно свештенство, преподобно монаштво, драга браћо и сестре, драга децо Божија, помаже вам Бог!

Шта рећи пред овом светињом, која је пред нама, шта рећи пред вама, благочестиви народе, који сте се сабрали данас овде да дочекате овога који се непрестано моли за вас? Хвала вам, браћо и сестре, хвала вам децо духовна на овом одзиву, хвала вам и неће Свети Владика заборавити вас. Сигуран сам да је данас најбоље да ћутимо, да ништа не говоримо пред моштима Светог Владике Николаја. Шта да кажемо за овај догађај, када нам дођоше његове мошти у Цркву Божију шумадијску?

Ово је, браћо и сестре, велики благослов за све нас, за Крагујевац, за свако село и сваки град ове Цркве Божије у Шумадији, о којој је Владика Свети тако лепо говорио, писао, коју је опевао, којој се дивио, који се дивио шумадијском човеку. Знамо колико је волео Шумадију, коју је својим речима тако питко опевао, опевао Бога и Његову творевину, који је и најумније богословске речи преточио у народне речи.

Ево нас, драги моји, пред његовим Светим моштинама са узбуђеним осећањима што ове мошти можемо целивати. Када их целивамо, као да чујемо да данас овде изговара оне његове громке речи – Србине брате, да ли још гори кандило вере у души твојој? Као да чујемо да нам и данас одзвања предивна беседа Светог Владике изговорена овде, у овоме светом храму, 1940. године на Метерице. Тема те чувене беседе јесте Бог изнад свега, а човек пре свега. Видите, драги моји, како је Владика дивно то рекао – да се до човека долази Богом и да се до Бога долази човеком.

Не знам, Владико Свети, да ли смо добро научили ову твоју лекцију!? Али, уздамо се у твоје свете молитве, у твоју заштиту духовну – да ћеш нас бодрити. Верујемо, усуђујем се рећи као првостројник Цркве Божије у Шумадији, да се данас и ти радујеш овој својој деци која су се данас окупила, која су те данас овде сачекала.

Добро нам дошао, Свети Владико, у Шумадију! Препуна су нам срца радости што се после седамдесет четири године налазиш у овом Светом храму где си служио најсветију Тајну, Свету Литургију, где си клечао, где си се молио. Захвални смо што си међу нама, Свети Владико. Иако недостојни, ми ти у тајности срца свога и осећања својих, можемо казати шта нас мучи. А много тога нас мучи. И болујемо, Свети Владико, због тога што немамо пуну веру, што нам недостаје вере, што нам недостаје пуне љубави, што нам недостаје више молитве, више труда, више расуђивања, више слоге. Али, видиш, ми ти данас припадамо, ми те молимо да нас у свему појачаш.

Ево нас, браћо и сестре, пред Светим моштинама Светог Владике Николаја. Треба да се подсетимо, када стојимо пред њима, да смо призвани да узрастамо, растемо, да се усавршавамо у сваком добру, у чистоти живота, у чистоти мисли, у чистоти срца – да искорењујемо из себе злобу, лукавство, лицемерје, завист, мржњу, сваку прљавштину, и телесну и духовну, да би се тако узиђавали у врлине и да би се тако, живећи врлинама дотакли Христових хаљина као што се данас дотичемо твога нетљеног и Светог тела. Нека ове Свете мошти разгреју у нама чежњу за Богом, разгреју љубав према Богу и љубав према човеку, љубав за све оно што нас је учио, а и данас учи, Свети Владика.

Велики је дар Божији наћи се пред овим Светитељем. Зато, хајде да га замолимо да се моли за нас да би се избавили свих невоља и искушења која су велика. Немојмо мислити да их Светитељ не зна! Зна их, и зато дајмо њему, са слогом, вером, љубављу и искреношћу срца, да наше невоље и муке принесе Богу. Тада ће нама бити лакше.

Брћа и сестре, да замолимо данас Владику Николаја да нам помогне да останемо на путу Христовом, на путу Светога Саве, на путу свих светих из рода нашега. Ако се неко пита зашто Владичине мошти данас овде долазе, слободан сам да вас подсетим да је Владика 1923. године овде у Крагујевцу отворио

штампарију публикација богомољачког покрета, да је те године у Крагујевцу био онај чувени сабор када је основана Хришћанска народна заједница. Године 1924. одржао је духовни сабор у манастиру Јошаници, а 1926. године у манастиру Драчи када је започео течај за проповеднике мисионаре. А 1938. године одржао је велики духовни сабор у Лапову. А сазнајемо да је био и први старешина цркве Светог Ђорђа на Опленцу. Ето, то су формални разлози што је данас међу нама. Али, највећи разлог је наша жеља да се поклонимо његовим моштима, да их целивамо и да га замолимо да нас води, да нас руководи на путу у Царство небеско. Бог вас благословио и сваким добром даровао!

СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ И КРАГУЈЕВАЦ

У дану када свете мошти Свеца, којег диптих Цркве православне препознаје као Охридског и Жичког, у Крагујевцу историјско време преиначују у вечно, подсећамо како је у недавној прошлости овај престони град Епархије шумадијске био нераскидиво повезан са мисијом овог Свечовека који је у Крагујевачки, односно Васељенски

„Свечовек! Платон је изговорио ову реч, а при том је мислио на Васиону. Достојевски је изговорио ту исту реч, а он је мислио на Човечанство, у истом смислу као Свети Павле. Али нема другог смртника који је у толикој мери био каледоскоп Човечанства својим личним умом и срцем као Шекспир. Он је прави микрокосмос. Он описује стотине људи тако јасно и верно као да пише своју личну биографију. Њему није ништа одвећ мало нити ишта одвећ велико. Он не обожава

нуто лично име гласи Шекспир или Владика Николај.

Како у ово подсећање не може да стане ни најмања честица Владичине биографије, само ћемо да истакнемо очекивања, која је од Владике Николаја имала, у апокалиптичним годинама пред Други светски рат, увек скептична Исидора Секулић. „Господин Николај труди се да опаше народ једним мистичним зидом од самих манастира. Од сићушног Јовања, стиснутог између стене Каблара и валовите Мораве, преко

ни једног човека нити мрзи и једнога. Он може, попут античког бога, лако да сиђе са Олимпа и прометне се у облик који жели, било у краља или просијака, човека или жену, свеца или злочинца. Нека брза метемпсихоза, чак каледоскоп света – панантропос, свечовек!“ Савременог хагиографа не би се тицало да ли истак-

Жиче, преко Савине Студенице, па даље и даље зракасто у свим правцима Српства, док се опет не вратимо у Шумадију... Тај зид ће, и можда и мора, боље одлолевати напастима сваке врсте него ‘непробојни’ зидови тврђава, кула, стражара, тамница.“ Уместо патетичног жала о томе како нисмо чули Исидорин и Николајев

наук, можда можемо „манастирске зидове“ уградити у националну стратегију XXI века.

Које место припада Крагујевцу, у Божијом вољом дариваном нашем народу богомољачком покрету, који је само под Николајевим надзором имао еклисиолошку валидност, види се из хронике коју је оставио аутентични сведок, као активни члан *Православне хришћанске заједнице*, блаженопочивши Владика браничевски Хризостом, који уз име нашег града увек додаје „Централа“. Хвала Богу, значај Крагујевца у богомољачкој заједници почиње да препознаје и озбиљна историографија, јер данас, као што је било до недавно, крагујевачка штампарија публикација *Покрета*, далатност Светог Јована Рапајића и оца Јакова Арсовића, односно учешће Светог Николаја на богомољачким саборима (на пример у манастиру Дивостину) не припадају више катакомбалном сећању, већ се о томе учи у озбиљним школама. А да и догађаји из наше недавне прошлости постају део црквеног Предања, сведочи и то да се у крагујевачком предграђу Десимировцу црквено празнује Свети Владика Николај у спомен на његово учешће 1937. године у освећењу месне цркве Свете Недеље. Хроничари црквеног живота у Крагујевцу имали су прилику да запишу сведочанства учесника литургијског сабрања у Саборној цркви у Крагујевцу на Материце 1940. године, када је Владика пророчки наговестио време које долази.

Као и пре сто година, односно као у свим вековима трајања, и данас је манастир Каленић исходиште најделотворније црквене мисије у Шумадији. Недовољно се зна да је почетком прошлог века каленичке путоказе крерао тадашњи јеромонах Николај Велимировић. О томе сведоче мемоари чувеног и угледног каленичког архимандрита Никона Лазаревића: „После овог слома аустроугарске офанзиве на Србију /у Колубарској бици/, дошао је у манастир Каленић јеромонах Никола на домор. Да, на одмор и рад у тишини манастирског мира: рано устајање у че-

тири сата на јутарњу молитву у цркви, после јутарње молитве кратко време шетња уз реку и кроз шуму до Пајсијеве чесме у шуми више манастира и одмах на траг.

Али, идући стазом, кроз букову гору, до чесме, вазда је водио неке своје филозофске разговоре са буквама, поред којих смо пролазили, грлећи и милујући високе и лепе букве и меку маховину на њима. Један његов разговор са беззленим буквама у књизи *Речи о свечовеку*, у чланку под насловом *Исповест црквене горе*, потврђују ово. Овај његов разговор био је вазда нежан и благ, благородан и леп, тако да је приказао ‘свечовека’ са највећом смиренošћу, пуног вере, љубави и доброте, чистоту и величину душе и срца и мудрост ума, испуњеног до ‘верха’ неизмерно племенитим осећајима према свакој ‘твари’, од Бога ‘создаој’, разум се, на првом месту према најсавршенијем Божијем створењу – човеку. (...) А кад хоће да се одмори два три минута или кад треба мало боље да размисли о нечему што пише, тада узима једну од својих бројних свирала – свирајки – и свира до пет минута неку лепу црквену малу песму, или неку народну коју је упамтио и свирао у раној младости или као млад учитељ, оне исте песме које и данас свирају чобани испод Маљена у његовом Лелићу. Друге вечери свира друге песме, па одсвира и оне песме што их народ пева о саборима код манастира и цркава.

Он је увек мислима, душом и срцем са народом, зато је њему мило и драго и пријатно све оно што је творевина вере и духа народног као добро, племенито и лепо, па и народне песме њему су особито драге и миле, зато и воли да их свира, полако и тихо, у тишини ноћног мира светог српског манастира.“

Народу Божијем, који данас хрли да целива мошти Светог Владике Николаја у Саборној крагујевачкој цркви, заиста много тога недостаје, вероватно и зато што је данас ретко ко са њим „у мислима, душом и срцем“. Неопходне су овом народу Николајеве речи: „Они што су умрли, живи су.“

Н. Јованчевић

ОСВЕЋЕЊЕ ХРАМА СВЕТОГ АПОСТОЛА И ЈЕВАНЂЕЛИСТЕ МАРКА У ВУЧИЋУ

Православна Епархија шумадијска богатија је за још једно светилиште. Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор Жички Господин Јован осветио је новосаграђену посвећену Светом апостолу и јеванђелисти Марку цркву у селу Вучићу на домак Раче.

На дан Светог апостола и јеванђелисте Марка 8. маја 2014. године, литургијским сабрањем пропевала је још једна „заједничка кућа“ саздана у славу Бога живог у нашој епархији. Свету Архијерејску Литургију служио је Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован уз саслужење Архијерејског намесника опленачког и вд. рачанског протојереја ставрофора Миладина Михаиловића, протојереја Љубише Ђураша, пароха аранђеловачког, протојереја Видоја Рајића, пароха првог лаповског, протојереја Бојана Димитријевића, пароха маршићанског, протонамесника Ненад Савића, пароха рачанског као и гостију из браничевске епархије протојереја Обрена Стојановића и протојереја Радосава Глишића. У току Свете Литургије Епископ Јован је за усрдно и ревносно служење на њиви Господњој одликовао надлежног свештеника Ненада Савића чином протојереја.

Благочестивом народу Епископ Јован се обратио истакавши да је Васкрсење суштина нашег живота и да вером у Васкрслога Бога остварујемо заједницу са Њим. Рај, по речима Владике Јована није ништа дру-

го него живот са Богом, док је пакао живот без Бога, а то осећамо у свом свакодневном животу. Подсећајући на речи из Светог јеванђеља да Бог стоји пред вратима сваког људског срца и куца, и ако ко отвори врата Он ће ући са Оцем и Духом Светим. То нам сведочи колико је смирење Божије. А ми треба да размислимо коме

отварамо врата свога срца. Бог је Васкрсао да би нас избавио од смрти и узвео са собом.

Поучавајући вернике Епископ Јован је рекао и то да су сада мештани овог места добили оваплоћено парче Неба на земљи и оваплоћено парче земље на Небу. Да су добили место на којем се приноси бескрвна жртва Богу. Добро је говорити о Богу, али је боље живети по Богу. Добро је говорити о вери, али је боље живети по вери. У Цркви се живи тако што се Црква слуша, јер

Храм Светог апостола и јеванђелисте Марка у Вучићу

Њоме руководи Дух Свети. Прави хришћанин је онај који живи по Литургији, који учествује у Литургији, а учествовати у Светој Литургији значи причешћивати се. Честитајући храмовну славу мештанима Вучића, првојерах шумадијски им је пожелео свако добро, а пре свега да се сабирају сваке недеље и сваког празника у храму, да се крштавају, да се мире, да виде лице

фебруара 1998. године. Крстове је осветио Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован 22. новембра 2009. године. Иконостас је рад Мирослава Медића из Крагујевца.

Онима који су допринели, који су узели учешћа у изградњи овог Светог храма, Епископ Јован је уручио Архијерејске грамате признања и то: Светиславу Живуловићу, Радојку Радуновићу и Живојину С. Живуловићу. Архијерејске грамате захвалности су добили Манастир Копорин код Велике Плане, Епархијски фонд солидарности из Крагујевца, СО Рача, ЦО Рача, Звонко Живадиновић, Милоје Живановић, Радиша Милосављевић, Бранислав Петковић, Владета Стојановић, Горан Орловић, Петар Ђорђевић, Драгослав Марковић, Томислав Голубовић, Томислав Марковић и Радослав Милвановић сви из Вучића, као и Радослав Милојевић из Вишевца и Богдан Вулетић из Раче.

један другог, да се моле и онда ће им Господ молитву примити.

Темељ за овај Свети храм је осветио Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Сава 22.

Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован је на крају Литургијског сабрања освештао чесму у црквеној порти, дар Бранислава Петковића из Вучића.

После Свете Литургије и освећења цркве протојереј Ненад Савић уприличио је трпезу љубави за све који су својим учешћем увеличали овај несвакидашњи догађај.

Дејан Шишковић, јереј

ОСВЕЋЕНА НОВОПОДИГНУТА ЦРКВА СВЕТОГ СПАСА У ЂУРИСЕЛУ КОД КРАГУЈЕВЦА

У суботу, 31. маја 2014. године, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор Жичке епархије Господин Јован осветио је новоподигнути храм Вознесења Господњег у Ђуриселу. Године 1995. освештани су темељи ове светиње од стране блаженопочившег епископа шумадијског др Саве, који је том приликом подстакао народ на ово богоугодно дело.

На изградњи храма радили су мештани Голочела, Драгобраће и Ђурисела, помажући према својим могућностима и колико је ко могао. На тај начин уграђивали су себе и своје домове у дом свих – храм Божији. Окупљени око својих свештеника, данас почившег протојереја Јевте Сокића, пензионисаног протојереја ставрофора Спасоја Јанковића, презвитера Милана Малинића и презвитера Милана Живановића, започето дело доживело је своју круну.

Обраћајући се народу, Епископ Господин Јован је подсетио на смисао освећења храма, истакавши да од данас имамо још једног заштитника пред Богом, кога треба да призивамо у молитвама, а то је Свети великомученик Косовски кнез Лазар, чији је део моштију положен у часни престо. Преосвећени Владика је, као поку, изговорио и ове речи:

„Нека је благословен овај дан, браћо и сестре, нека је благословено наше сабрање ради молитве Богу. Како ово не би био благословен дан, када смо још једну цркву, још један дом саградили Богу на славу, а нама на наше спасење и спасење душа наших?

Иако живимо у тешком времену, оскудном времену у сваком погледу, Богу хвала, наш народ није заборавио свој задужбинарски дух, већ се и у овом времену пронађе лепта, постоје оне добре и благочестиве душе које учествују у изградњи храма, у изградњи дома Божијега. И зато је овај дан радостан дан, браћо и сестре; треба да се радујемо. Многи немају прилике да се овако често радују као што се радује народ Божији у Шумадији који често гради нове цркве. Ово је благослов Божији и добро је што градимо нове цркве. И треба да градимо нове цркве. Храм је наша заједничка кућа, поред свих наших појединачних кућа, све се наше куће заједно са народом Божијим сабирају у Цркву Божију и у храм Божији. Рекох, велика је радост што градимо цркве, али је на нама да сада још више изграђујемо себе као храмове Божије, јер апостол Павле каже за сваког хришћанина – пазите, ви сте храм Божији! И ми, изграђујући храмове, уствари уграђујемо себе, опет по речима Светог апостола Павла, као живо камење у заједницу Божије Цркве, у Цркву Бога оваплоћеног, у Цркву Бога Духа Светога, у Цркву Свете Тројице.

Нека би дао Бог да изградња овог храма, у овом месту на које смо призвали Благодат Божију, буде подстрек вама, браћо и сестре, за ваше духовно узрастање, да гледајући у овај храм у њему видите Бога. Али, Бога ћете видети, осетити, ако у другом човеку будете видели Бога и будете видели икону Божију. Зато је потреб-

но да се сви уграђујемо, зато је потребно да се учимо шта је Црква, шта је вера наша, шта је живот у Богу и шта је живот по Богу. Потребно је да се учимо и реду и поретку и дисциплини, јер ред чува поредак, ред и поредак чувају дом, чувају чељад, тамо где има реда и поретка у кући, тамо је ред и поредак међу члановима породице, а тамо где нема реда, тамо где се не зна где је коме место, или када неко хоће да пређе на место које му не припада, то није више хармонија, ту нема слоге, ту не постоји љубав; где има реда ту има и разговора, где има разговора међу народом, ту има и разумевања.

Нека је слава Богу што смо овај дан доживели, радујмо се и веселимо, како каже цар Давид. Али, градећи ове храмове изграђујмо себе, изграђујмо душе наше. Градећи ове храмове треба да знамо да изграђујемо духовна огњишта на којима треба да загревамо наше често пута залеђено срце, често пута окамењено срце у многим погледима.

Када дођемо у храм, морамо да знамо да је ту Благодат Духа Божијега, да је то Огањ Живоносни. Тако, долазећи у храмове, причешћујући се на Светој Литургији, ми загревамо себе, добијама снагу, Благодат Духа Светога који крепи човека, та Благодат помаже, надоместује оно што ми као људи не можемо или не чинимо.

Благодарим Богу и свима вама, на челу са вашим свештеником, што сте учинили све што сте могли да овај храм буде саграђен. Учествујући, браћо и сестре, у зидању храма, ми учествујемо у зидању оног храма горе на небу, који нас чека. Ово је леп храм, диван храм, али, знате ли када ће он бити најлепши, кад је он најлепши – онда када буде испуњен вама на светим богослужењима, а првенствено на Светој Литургији. Сваки пут када дођете, додаваћете по неки степен лепоте овом храму, улепшаваћете га ако се будете ода-

живали на звона када вас буду позивала на молитву. Звона и овај свети храм и данашњи благослов Божији сведочиће када одемо горе, сведочиће пред Богом да смо били у храму земаљском, да смо били у Цркви Божијој, да смо се причешћивали, јер ако нас нема овде на причешћу, у земаљским храмовима, неће нас бити ни горе, у оним небеским.

Нека сте срећни и нека вам Господ узврати сваким добром за вашу љубав, за вашу веру, за вашу наду, за вашу жртву коју сте учинили да овај храм буде саграђен и да буде данас освештан Благодаћу Духа Светога. Бог вас благословио и сваким добром даровао.“

Након освећења храма, служена је Света Литургија, на којој је Епископ шумадијски Господин Јован произвео надлежног свештеника Милана Живановића у чин протопрезвитера, подстичући га да неуморно ради на њиви Господњој.

Након Литургије, изведен је културно-уметнички програм посвећен прецима парохијана ове парохије, који су живот свој положили за Крст часни и Слободу златну. Учесници су свесни да се и они радују данашњем дану у близини Божијој.

На крају програма, Епископу, свештенству и верном народу обратио се надлежни свештеник протопрезвитер Милан Живановић, благодаривши прво Богу на помоћи, а затим Епископу на благослову и молитвама које су биле подстрекач дела наших да дођемо до овог дана. Благодарност је упућена и браћи свештеницима, што су били увек спремни да помогну око свега, а нарочита

захвалност упућена је народу ове парохије који је у веома тешком времену змогао снаге да се дело у славу Божију заврши и вечно сја.

Радост овог дана настављена је трпезом љубави која је спремљена несебичном љубављу свих парохијана и свих добротинитеља цркве Вознесења Господњег у Ђуриселу.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ВАСКРШЊА ЛИТУРГИЈА У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

По речима Светог Јована Златоустог: „Стигао нам је жељени и спаситељни празник, дан Васкрсења Господа Исуса Христа, дан разорења смрти, дан пораза ђаволовог. Данас су се људи помешали са анђелима, и они који имају тело приносе славословље заједно са бестелесним силама. Данас Господ наш, пошто постави знамење своје победе над смрћу, обрадова нас васкрсењем Својим, путем спасења. Радујмо се дакле сви и ликујмо.“

Пре почетка Васкршњег јутрења, преосвећени Владика Јован је осветио нови мермерни иконостас Саборног храма. Затим, уз појање васкршње стихире: „Воскресеније Твоје Христе Спасе...“ и брујање звона Саборног храма, уз упаљене свеће, отпочело је свечано Васкршње јутрење, које је предводио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован са свештенством саборног храма и мноштвом верног народа града Крагујевца. Васкршње јутрење је почело радосним песмопојем васкршњег канона: „Васкрсења је дан, просветимо се људи...“ По завршеном јутрењу, уз речи Васкршњег тропара: „Христос Васкрсе из мртвих, смрћу смрт уништи и онима који су у гробовима живот дарова“, почела је Света Архијерејска Литургија, коју је служио Његово пресовештенство Епископ шумадијски Господин Јован уз саслужење братства Саборног храма и архијерејског намесника крагујевачког протојереја ставрофора Рајка Стефановића и ректора Богословије Свети Јован Златоусти, протојереја ставрофора Зорана Крстића. На малом входу Преосвећени Владика одликовао је ђаконе Небојшу Јаковљевића и Ивана Гашића чином протођакона, јереје Срећка Зечевића и Дејана Лукића чином протонамесника, а старешину храма протојереја ставрофора Зарију Божовића одликовао орденом Светог Симеона Мироточивог.

Свечаној васкршњој Литургији присуствовао је велики број верника, међу којима је био и председник Црквене општине Мирослав Брковић. Васкршњу посланицу је прочитао јереј Александар Ресимић. После Свете Литургије у двору Епископа шумадијског свештенство града Крагујевца и гости упутили су честитке Епископу Јовану уз радосни васкршњи поздрав: Христос Васкрсе, Ваистину Васкрсе!

ПАСХАЛНО ВЕЧЕРЊЕ У ХРАМУ СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У ЈАГОДИНИ

У недељу, 20. априла, у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован служио је, уз саслужење јагодинског свештенства и гостију из Крагујевца, Пасхално вечерње. На вечерњи је појао хор храма Светих апостола Петра и Павла.

Сада већ традиционално, Епископ шумадијски господин Јован долази на овај дан у Јагодину како би са верним народом овога краја поделио васкршњу радост и учествовао у прослави највећег Хришћанског празника, празника над празницима, славног Христовог Васкрсења.

У архијерејској поуци Владика је говорио о васкрсењу, о томе како нас у току поста обузима радосна туга, јер силазећи у себе ми, заправо, откривамо своју грешност, али се уједно сетимо и љубави Божије и свега што је Бог ради нас и ради нашега спасења учинио. Тада нас обузима туга, јер смо се огрешили о Њега, али и радост јер нас је поштедео и спасао. Почетак кајања је уједно и почетак спасења сваког верника. Владика је напоменуо да је Господ дуготрпелив, милостив, сажалив и да је из љубави према нама страдао, да нас је, заправо, својим крстом загрлио и пригрлио. Најстрашнији осећај код човека је када изгуби осећај за ту љубав. Када би људи били свесни Божије љубави, не би било мржње ни љубоморе, гордости ни страдања. У наставку проповеди Владика је подсетио све присутне на причу о пет мудрих и пет лудих девојака, када су мудре чекале Христа, а луде мислиле да Он неће ускоро доћи. Зато морамо знати, да сем вере и љубави морамо имати и наду, јер је нада та која је окренута ка будућности, али ћемо наду на прави начин разумети тек кроз васкрсење.

После ове поучне проповеди, преосвећени Владика је у порти храма изабрао најлепша васкршња јаја, која су рад јагодинске деце. Најлепша јаја су награђена пригодним поклонима. Уследио је културно-уметнички програм, који су припремили ученици основних школа у сарадњи са Школом за неговање традиционалне игре и песме при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини. Рецитатори, певачи, музичари и играчи су приредили незабораван доживљај за све присутне и тиме увеличали овај диван дан радосног и веселог прослављања славног Христовог Васкрсења.

Христос васкрсе – ваистину васкрсе, орило се из дечијих грла и још једном се потврдила истина, да треба да будемо као деца, јер је таквих Царство Небеско.

Предраг Димитријевић, вероучитељ

СЛАВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ СВЕЧАНО ОБЕЛЕЖЕНА У ЈАГОДИНИ

У петак 25. априла, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини. Четврту годину за редом Црква Христова у Шумадији заједно са својим Архијерејским свештенством и благочестивим верним народом прославља епархијску славу Источни петак. Епископу су саслуживали протојереј ставрофор Зоран Крстић, сви архијерејски намесници и осам ђакона.

Након прочитаниг Јеванђеља, Владика Јован је беседом подсетио све на велики значај празника Васкрсења Христовог. Данашњим сабрањем прослављамо највећу радост овог и оног света, радост победе живота над грехом и смрти. Зато је празник Васкрсења највећа радост, не као радост највећег празника, него као радост догађаја који се једном за свагда

догодио у историји рода људског. Сабрани на једном месту у Цркви на Литургији, нама се објављује управо најрадоснија тајна да је Христос својим Васкрсењем даривао живот вас целом свету. Христовим Васкрсењем нама је отворен пут у наше васкрсење.

После причешћа Епископа, Светој Чаши приступио је велики број свештенослужитеља, као и мноштво верног народа. На крају Свете Литургије пререзан је славски колач. Заједничка радост настављена је за трпезом љубави у ресторану Кристал у Јагодини.

Далибор Нићифоровић, ђакон

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ И КРШТЕЊЕ У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋ

У суботу светле недеље, 26. априла, када Црква Божија прославља Светог свештенотученика Артемона Лаодикског, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленићу, на којој је крштен мали Адам, син Владана Радовановића и његове сугруге Јелене.

Епископу су салуживали Архијерејски намесник лепенички и вд. левачки протојереј ставрофор Саво Арсенијевић, протојереј ставрофор Милован Антонијевић, јереј Душко Жујевић, протојереј Драгослав Цветковић, јереј Ненад Милојевић и протођакон Небојша Јаковљевић.

Литургијско појање увеличао је црквени хор Свети кнез Лазар из Крушевца. Кроз тајну Евхаристије са Васкрслим Господом Исусом Христом сјединио се новокрштени Адам као и већи број верника. У духовној поуци преосвећени Владика је подсетио окупљене вернике на важност празника Васкрсења Господњег, јер да Господ није Васкрсао уза-

луд би била вера наша. Посебну пажњу је обратио на чин крштења, истакавши да није довољно примити Свету тајну крштења, већ је потребно живети хришћанским животом и сведочити веру не само речима него и делима.

По завршетку Свете Литургије уприличен је пријем званница а затим и гозба љубави коју је припремио Владан Радовановић.

У поподневним часовима Епископ Јован је посетио храм посвећен Преносу моштију Светог Николаја у селу Калудри и том приликом осветио крстове за обновљену цркву. У духовној поуци по освећењу крстова, Владика је истакао значај који крст има за нас хришћане, као и да је Господ Исус Христос највеће страдање поднео на крсту ради нашег спасења, те да свако од нас носи свој крст. Крст треба носити са вером, надом и љубављу према Васкрслем Господу Исусу Христу. Том приликом Епископ је похвалио вернике због њиховог несебичног залагања на обнови своје цркве.

Преосвећени Владика потом дао предлоге и поделио благослов за даље радове.

Слободан Савковић, јереј

ПРОСЛАВА ТОМИНЕ НЕДЕЉЕ У ИЛИЋЕВУ КОД КРАГУЈЕВЦА

На дан Светог Мартина Исповедника, на Томину недељу, 27. априла, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован је служио Свету Архијерејску Литургију у Илићеву. Епископу је саслуживао протојереј ставрофор Саво Арсенијевић, Архијерејски намесник лепенички, са свештенством и ђаконима Епархије шумадијске.

Свету Литургију су певали ученици крагујевачке богословије Светог Јована Златоуста.

Овом приликом Епископ Јован је рукоположио у чин свештеника досадашњег ђакона Сашу Станковића, који је службовао као ђакон у Врњачкој Бањи и послао га у Атину ради окончања докторских студија.

Обративши се верном народу новоосноване парохије и црквене општине илићевске, Епископ је нагласио да Господ није оставио ни апостола Тому, који је показао неверје према Васкрслем Господу, а тако исто неће оставити ни нас, који се у Њега надамо и верујемо. Једино неверовање које Црква прославља јесте неверство Томино, јер је кроз њега још једном чврсто потврђено да је Господ Васкрсао. Господ је Васкрсао и обећао да ћемо и ми васкрснути за живот вечни и тако нам је дао нам је радост и наду. Победивши грех, зло и смрт, Господ Својим Васкрсењем даје и нама моћ и силу којом и ми побеђујемо и којом стичемо Царство Небеско.

После Свете Литургије уприличена је трпеза љубави, коју је приредио свештеник Владимир Ћировић, парох илићевски.

ПРОСЛАВА ХРАМОВНЕ СЛАВЕ ЦРКВЕ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ГЕОРГИЈА НА ОПЛЕНЦУ

Поводом храмовне славе Задужбине Краља Петра I, 6. маја, у Тополи на Опленцу, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован служио је Свету Архијерејску Литургију.

Епископу су саслуживали: игуман манастира Студенице Тихон, Архијерејски намесник опленачки протојереј ставрофор Миладин Михаиловић, Архијерејски намесник крагујевачки протојереј ставрофор Рајко Стефановић и протојереј ставрофор Драгољуб Ракић, са ђаконима Епархије шумадијске.

Свету Архијерејску Литургију су певали монаси манастира Студенице, монахиње манастира Никоља и хор „Опле-нац“ са диригентом Маријом Ракоњац.

Овом приликом Епископ Јован је у чин јерођакона рукопо-ложио Арона, сабрата манастира Студенице.

Светој Архијерејској Литургији је присуствовао престо-лонаследник Александар Карађорђевић са супругом прин-цезом Катарином, као и велики број деце из ОШ Карађорђе и СШ Краљ Петар I из Тополе.

Обративши се верном народу, прота Рајко Стефановић је указао на величину и силу веру коју је имао Свети Георгије, истакавши да је љубав мера људског односа пре-ма другом човеку. Свети Георгије је образац на који начин треба следовати заповестима Христовим. Богатство, сла-ва, каријера и положај у овом свету су безвредни ако нас удаљавају од Царства Божијег, а све што је у очима ово-га света безвредно и бесмислено, а води у Царство Божије треба следити, као што су то чинили Свети великомученик Георгије, наши Свети преци, затим утемељитељи модер-не српске државе као што су Вожд Карађорђе, Краљ Петар, Краљ Александар и други. Сведочити име Божије као они и мерити свој живот на основу Божијих заповести, јесте пору-ка коју нам саопштава Христос кроз Светог Георгија.

После Свете Архијерејске Литургије Епископ је прере-зао славски колач у славу и част Светог великомученика Георгија, након чега је уследило послужење за служашче и присутни народ које је припремила Задужбина на челу са својим управником Драганом Рељићем.

Остоја Пешић, ђакон

СВЕТА ЛИТУРГИЈА НА РУШЕВИНАМА МОНАСТИРА КАСТЕЉАНА

У суботу, 3. маја, када прослављамо Преподобног Тео-дора Трихина, Светог Јоасафа Српског и Светог Николаја Жичког, Благословом Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована служена је Света Литургија на остацима цркве Светог великомученика Георгија Ма-настира Кастељана у Неменикућама подно Космаја.

Служењу Свете Литургије началствовао је протојереј став-рофор Љубиша Смиљковић, парох сопотски, уз саслужење јеромонаха Саве, сабрата Манастира Тресије и јереја Горана Лукића, пароха неменикућског.

Светој Литургији је присуствовало и активно учествова-ло око шездестак верника из Неменикућа, Београда и Мла-деновца.

Ово је прва Света Литургија која је одслужена у Манасти-ру Кастељану од када је Епископ Јован 16. јула 2004. године служио Свету Литургију, која је уједно била прва Литургија од рушења манастира 1690. године.

Манастир Кастељан је једини необновљен манастир на Космају, налази се скривен у североисточном подножју Космаја, у густој буковој шуми и представља изузетно по-штовану светињу од стране верног народа Космаја али и много шире.

Личним залагањем Епископа Јована и добротом и разумевањем Електродистрибуције Београд, посебно др Ра-дете Марића, ове године је до Манастира доведена елек-трична енергија, а у плану је да се током ове године дове-де и вода. Захваљујући Општини Сопот и ЈП Србија-шуме, уређен је пут до манастира и омогућен приступ аутомоби-лима.

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована Света Литургија у Манасти-ру Кастељану служиће се сваке прве суботе у месецу са по-четком у 9 часова.

Манастир Кастељан (Кастељан) налази се на североисточној падини Космаја у селу Неменикуће, посвећен је Светом Ђорђу. Подигнут је на темељима рим-ског каструма из II или III века, вероватно у XIII веку, у време краља Драгутина, што сведочи црква која припада рашкој архитектонској школи. Обновио ју је деспот Стефан Лазаревић у XV веку додајући јој куполу. Димензије цркве су 12,5 са 6 метара и она је најстарији део манастирског ком-плекса, који још чине и трпезарија и конак. Трпезарија је из XV века димензија 18 пута 5,5 метара са приземљем и спратом. У трпезарији је нађена надгробна плоча из 1332. године која сведочи о старости овог здања, али је она од-нета. Конак је нешто млађи од трпезарије са приземљем – одељењем за смештај путника и спратом. Цео манастир је порушен крајем XVII века. Крајем шездестих и почетком се-дамдесетих година XX века манастир је буквално откопан. Том приликом пронађена је часна трпеза са урезаним ликом јелена и фрагменти фресака, што говори да је манастир не-кад био живописан. У току Првог светског рата, у околини манастира Кастељан отпочео је одлучујући контранапад Ти-мочке дивизије у Колубарској битци.

Данас је манастир Кастељан у рушевинама и чека обнову.

Горан Лукић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА У БАРАЈЕВУ

У суботу 10. маја, верни народ Барајева и околине са свеш-тенством окупио се у храму Спаљивања моштију Светог Саве да прослави своју храмовну славу. Светој Литургији је слу-жио Архијерејски намесник орашачки протојереј ставрофор Мићо Ђирковић уз саслужење свештенства беланичког намес-ништва. На Светој Литургији је предивно појао новоформи-рани хор барајевског храма, а веома поучну беседу одржао је пензионисани парох вранићки протојереј ставрофор Радивоје Митровић.

После причешћа свештенства и верника народ је вођен својим свештенством направио је опход око храма а затим је пререзан славски колач и уследила је трпеза љубави у парохијском дому.

Овогодишњи домаћин славе био је барајевски цркве-ноопштински одбор на челу са председником Драгишом Дамњановићем који је предао део колача будућем домаћину Миладину Станковићу.

ЈЕЛЕОСВЕЋЕЊЕ И ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У МОНАСТИРУ КАЛЕНИЋУ

У понедељак, 12. маја, када Црква Божија прославља Светог Василија Острошког Чудотворца, Његово преосвештенство Епископ шумадјиски и администратор жички Господин Јован служио је Свету тајну Јелеосвећења и Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленићу.

Епископу су саслуживали свештеници шумадјиске епархије. Литургијско појање увеличао је октет из Крагујевца. Овим Светим тајнама присуствовао је већи број верника, који су помозани освећеним јелејем и који су се на Светој Литургији сјединили са Васкрслим Господом кроз Свету тајну причешћа.

У духовној поуци Просвећени Владика је подсетио окупљене вернике да нам је молитва неопходна ради нашег спасења и да се молимо Богу и његовим светим угодницима, какав је свети Василије Острошки, који исцељује оне који му се искрено и са чврстом вером у Бога, молитвом и смирењем обраћају. Вера и молитва треба да буду разумни, да не осуђујемо другога, него да се молимо да Господ управи наш разум и наше делање ка Њему.

По завршетку Свете Литургије уприличен је пријем званица, а затим и гозба љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић са настојатељицом игуманијом мати Нектаријом.

Слободан Савковић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА НА АЕРОДРОМУ

Свечаним празничним бденијем, које је уз саслуживање крагујевачког свештенства служио Епископ шумадјиски и администратор жички Господин Јован, започело је прослављање храмовне Славе Цркве Светог Саве на Аеродрому.

На крају бденија Епископ Јован се обратио верницима окупљеним у храму и честитао им храмовну славу, која је уједно и слава свих православних Срба. Након бденија приређен је богат културно-уметнички програм, који је водио Предраг Обровић. У програму је учествовао хор „Свети Сава“ потпомогнут богословима наше богословије, као и КУД „Свилен конач“. У оквиру овог програма изведене су бројне духовне и етно песме, као и народне игре наших крајева. На крају културно уметничког програма, за несебични труд и велику посвећеност и допринос црквеној заједници аеродромској и хору „Свети Сава“, граматом захвалности награђена је Марија Маринковић.

Прослављање храмовне Славе крунисано је Светом архијерејском Литургијом коју је служио преосвећени Владика Јован. Епископу су саслуживали протопрезвители Петар Лукић (београдско-карловачка архиепископија), Видоје Лукић (зворничко-тузланска епархија), Милан Борота, Живота Марковић, Милован Антонијевић, Рајко

Стефановић, презвители Владимир Калезић (београдско-карловачка архиепископија), Дејан Лукић, протођакони Радмир Перчевић (београдско-карловачка архиепископија) и Небојша Јаковљевић, и ђакони Петар Лазић (епархија жичка) и Милош Ђурић. Наизменичним појањем Литургију су увеличали чланови хора „Свети Сава“ и богослови крагујевачке богословије.

Након Јеванђеља, преосвећени Владика се обратио окупљеним верницима беседом у којој је нагласио да је пут Светог Саве, пут вере у Васкрслог Христа и пут у васкрсење. Света Сава је утемељивач и наставник наше Цркве, државе и нашег просветитељства. Правог школства и правог просветитељства не може бити без вере и љубави. Епископ Јован је нагласио да иако су мошти Светог Саве спаљене ниједан тиранин ни ондашњи ни садашњи не може уништити дух Светог Саве. Докле год живимо духом Светог Саве не треба да се бојимо јер знамо да смо на правом путу, на путу светосавља и правосавља. Овај пут није ништа друго до живљење Литургијом и у Литургији, јер Литургија своди Бога, небо и вечност на земљу, и кроз Литургију ми постајемо вечни удови Васкрслог Христа.

Овај радосни догађај додатно је увеличало рукоположење ђакона Петра Лазића у чин презвитера. Обраћајући се новорукоположеном оцу Петру, Владика Јован је нагласио узвишеност свештеничке службе рекавши да се свештенику даје оно што ни анђелима није дато, а то је да служи Свету Литургију. Такође, Владика је очински саветовао и замолио новог посланика на њиви Господњој да свештенство не схвати као занатство, и да пре свега од своје породице начини парахију, јер кад то буде учинио онда ће и од парохије начинити породицу, тј. сваког верника посматраће кроз призму љубави, разумевања и молитве. Новорукоположеном свештенику Петру Црква Божија је поверила на старање парохију љубишку, архијерејско намесништво ужичко, епархија Жичка.

Милош Ђурић, ђакон

ВЛАДИКА У ПОСЕТИ ПОСТРАДАЛИМА ОД ПОПЛАВА

У уторак, 20. маја, поплавама захваћену лазаревачку општину посетио је Његово преосвештенство Епископ шумадјиски и администратор жички, Господин Јован, заједно са епископима, британско-скандинавским Господином Доситејем (Мотиком) и крушевачким Господином Давидом (Перовићем).

Овом приликом Архијереји су са потпредседником лазаревачке општине Бојаном Стевићем и свештенством Колубарско-посавског намесништва, обишли најугроженија подручја на територији лазаревачке општине, као и центре у којима су смештени страдалници од непогоде, каква се у овим крајевима не памти.

Епископи су посетили, духовно утешили и укрепили људе смештене у ОШ „Вук Стефановић Караџић“ у Степојевцу, коп у Великим Црљенима, халу спортског центра у Лазаревцу. Гостујућим Архијерејима приређен је дочек у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, где их је са историјатом храма и Колубарске битке упознао старешина храма, протојереј Марко Митић. Црквеној општини Лазаревац Владика Јован је доставио и значајну хуманитарну помоћ, одакле ће се она поделити свима којима је неопходна.

Од самог почетка катастрофе која је задесила, можемо рећи целу нашу земљу, Црквена општина Лазаревац почела је са прикупљањем хуманитарне помоћи за угрожене. Трудом јереја Владимира Стојковића, а уз подршку свештенства Колубарско-посавског намесништва и верног народа, значајне количине ове помоћи већ су достављене потребитима. Морамо споменути и мноштво верника који већ данима неуморно волонтирају у сали парохијског дома у Лазаревцу.

Истичемо труд Лане Радић и Драгана Дамјановића. Невоља нас је учинила сложнима и посведочила да смо способни да саосећамо са ближњима, нарочито када су у невољи. Ипак, размере катастрофе нас уверавају да је ово само почетак опоравка који тек предстоји. Стога је неопходно ову делатну љубав посведочити страдалницима и како време буде одмицало.

СЛАВА ЦРКВЕ У ЕРДЕЧУ

Црква Божија у Ердечу прославља Пренос моштију Светог Николаја, те је тим поводом окупљена и ове године на Светој Литургији коју је служио протојереј ставрофор Милан Борота уз саслужење четрнаест презвитера шумадијске епархије и протођакон Небојше Јаковљевића.

Као и сваке године храм је био препун народа који је дошао на Свету Литургију, а коју је својим појањем улепшавала група ученика веронауке из ОШ Доситеј Обрадовић. Апостол је читао ученик Милутин Бишевац. Вернима се обрадио прота Милан Борота који је беседио о тајни и смислу људског живота у светлости житија Светог оца Николаја, који пред нама стоји као светило вере, образац и пример какви и ми треба да будемо.

Након причешћа верних, сви су кренули у литијски опход око храма, а потом се приступило ломљењу славског колача. Домаћин славе Цркве у Ердечу ове године је био Мирослав Ђорђевић, који је под шатром у порти храма приредио свечани славски ручак за више стотина људи.

Свештеник Слободан Бабић се постарао да сви хришћани узму учешћа у свечаности, те је народно весеље у порти Светониколајевског храма у Ердечу настављено до касних вечерњих часова.

Мирослав Васиљевић, протођакон

УСПЕШНО ОКОНЧАНА ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА МЛАДЕНОВАЧКЕ ЦРКВЕ

У суботу, 24. маја, након недељу дана прикупљања и дистрибуирања помоћи, окончана је највећа хуманитарна акција у историји младеновачког Храма. У складу са потребама и стањем на терену младеновачки свештеници и верни народ су покренули свеобухватну акцију прикупљања одеће, обуће, дуготрајне и конзервиране хране, хране за бебе, душека, јоргана, ћебади, постељина, флаширане воде итд.

С обзиром на то да организације, чији је примарни циљ организовање и достављање помоћи у оваквим ситуацијама, нису биле на висини задатка, братство храма Успења Пресвете Богородице је помоћ достављало сопственим снагама, директно угроженима. Из Младеновца помоћ је отишла у прихватилишта у Београду и Лазаревцу, затим у Смедеревску Паланку и Јагодину, а нису заборављени ни Младеновачани у насељу „Керамика“, који су такође били погођени поплавама.

Захваљујемо свима који су помоћ доносили, свима који су нам помогли да помоћ допремимо до настрадале браће и сестара и члановима нашег хора који су неуморно сортирали и паковали помоћ.

Марко Јефтић, ђакон

ПОМОЋ УГРОЖЕНИМА ОД ПОПЛАВЕ

Црквена општина цветојевачко-јовановачка је са благословом Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, у периоду од 18. до 23. маја, у кординацији са Архијерејским намесником лепеничким протојерејем ставрофором Савом Арсенијевићем, организовала је прикупљање хуманитарне помоћи за угрожене од поплава. Прикупљено је доста гардеробе, а највише је прикупљено срестава за личну хигијену, конзервиране хране и воде за пиће.

Срества су лично уручена поплавленим домаћинствима у селу Лешје и Бресје код Јагодине. Овим путем се захваљујемо свима који су учествовали у овој хуманитарној акцији, посебну захвалност дугујемо Радославу Вељовићу из Јовановца, трговинском предузећу „Морава“ која нам је обезбедило возило за транспорт и „Metro Cash & Carry“ на сниженим ценама.

Сретко Петковић, протонамесник

ДЕСЕТ ГОДИНА ЕМИТОВАЊА РАДИО ЕМИСИЈЕ „ПРАВОСЛАВНО ЈУТРО“ НА „РАДИО ЈАГОДИНИ“

Са благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, 22. маја 2004. године, на празник преноса моштију Светог Николаја Мирликијског Чудотворца, на регионалном радију – „Радио Јагодини“ 97,3 Мhz кренула је са емитовањем емисије Српске Православне Епархије Шумадијске, ЦО Јагодинских „Православно јутро“. Емисију уређује аутор овог текста координатор за веронауку намесништва беличког Епархије шумадијске, вероучитељ Борис Милосављевић.

Одличном сарадњом медијске куће ЈИП „Нови пут“ и наше Свете Цркве ова емисија већ десет година живи на регионалном радију „Радио Јагодини“.

Премијерно емитовање емисије је недељом са почетком у 8:30, а репризно емитовање је суботом, такође у 8:30. Емисија се састоји из седам рубрика: Мисионарска писма, Духовник, Историја Живота, Не веруј у идоле, Христов наука, У свету постоји једно царство и Житија Светих. Трајање емисије је 90 минута. Такође треба истаћи и изузетну сарадњу са „Радијом Златоусти“ званичним радијом епархије шумадијске, која траје од самог његовог оснивања.

У реализацији емисије учествују: вероучитељ Предраг Димитријевић, ученици Гимназије „Светозар Марковић“ у Јагодини, Кристина Пешић и Соња Димитријевић, ученица средње медицинске школе у Крагујевцу, Јована Стевановић, члан новинарске секције ОШ „17. октобар“ из Јагодине Зорана Јанковић и студент психологије Јелена Спремо. Затим и запослени на радију: спикери Јелена Добросављевић, Весна Петровић, Сузана Лубура, Биљана Марковић, Никола Косановић и Слободанка Јевтић, тонска реализација Горан Јевтић, Златко Милојковић, Саша Пантелић и Зоран Петковић.

Захваљујем се свима вама драга браћо и сестре у Христу, који слушате ову емисију, и својим предлозима, мишљењима и сугестијама помажете да она траје и преко радио таласа шири Благу вест свим људима, позивајући све да слушајући чују, дођу и виде како је благ Господ, и да тако сви заједно живимо Истином у вери, нади и Љубави. Да мерило и нада нашег живота буде Васкрсли Господ Христос, Који нас све позива да литургијски живимо, и сједињујући се са Њим у Светој Тајни Причешћа, будемо причасници вечног живота, Синови Божији по благодати и љубави Божијој.

За ову изузетну и десетогодишњу сарадњу наше Свете Цркве са медијском кућом ЈИП „Нови Пут“ захваљујем се такође и директору ове куће Љубиши Бати Вујићу, као и уреднику „Радио Јагодине“ Горану Јевремовићу, који су заиста били отворени и спремни за сарадњу у свим сегментима, и својим трудом допринели да Истина Јеванђеља нађе пут до многих душа.

Борис Милосављевић, вероучитељ

ОСВЕШТАН ЖИВОПИС ХРАМА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У АРАНЂЕЛОВЦУ

У недељу „Самарјанке“ 18. маја, Црква Божија у Аранђеловцу и околини сабрала се у храму Светих апостола Петра и Павла око свог Архиепископа, Епископа шумадијског Г. Јована. Разлог овог народног сабрања био је освештавање иконописа Петропавловског храма.

Овај велелепни храм подизан је од 2001. до 2004. године, када је и освештен руком блаженопочившег Патријарха српског Г. Павла. У наредним годинама црква, порта и парохијски дом су украшавани, а круна свих радова управо је његово фрескописање, које је рађено од маја 2010. до новембра 2012. године. Данас је Петропавловски храм комплетно оденут ликовима Христа, Богородице и угодника Божијих.

У Светој Литургији, Владици Јовану је саслуживало осамнаест свештеника, међу којима су били ректор крагујевачке богословије протојереј ставрофор Зоран Крстић, секретар Светог Архиепископског Синода СПЦ протојереј ставрофор Саво Јовић, Архиепископски заменик жички протојереј ставрофор Љубинко Костић и архимандрит Арсеније, придворни монах Епархије жичке, као и Архиепископски намесници Епархије шумадијске са свештеницима и ђаконима.

Обраћајући се сабраном народу након прочитаног Јеванђеља, Владика Јован је беседио о сусрету Бога и човека: „Сви одељци из Светога Писма које смо читали ових недеља, од Васкрса па до данас, говоре о сусретима. О сусрету апостола Томе са Христом, сусрету жена мироносица са Христом, сусрету раслабљенога са Христом и ево данас о сусрету жене Самарјанке са Христом. И када бисмо људе питали шта је то најважније у овом свету и животу, свако би дао разне одговоре, према својој жељи и потреби. Међутим, Црква нас учи да је најважније у животу сваког човека да се сретне са Христом. Уколико се човек не сретне са Христом, његов живот је промашен.

Ако бисмо се питали да ли је човеку могуће да се сретне са Христом, који је сав у слави, одговор је да може. Може путем вере и путем покајања, али подразумева се да онај који верује има чисто срце, без предрасуда. Кроз ове сусрете, Господ нам открива себе и полако нас води ка великом празнику силаска Светога Духа.“

На Светој Евхаристији, велики број деце и верника је приступио Светој Чаши, а на крају Литургије Владика Јован је доделио неколико признања. Наиме, на предлог Епископа шумадијског Г. Јована Свети Архиепископски Синод је доделио орден Светог Саве старешини петропавловске цркве протојереју ставрофору Мићи Ђирковићу, за свеукупни труд и ангажовање у изградњи и уређењу ове цркве. Јереј Бранислав Борота удостојен је чина протонамесника, а јереј Александар Миловановић права ношења црвеног појаса. Такође, дугогодишњи председник ове Црквене Општине Слободан Дамјановић, који због болести више није на тој функцији, награђен је Архиепископском граматом Признања, као и Љубомир Белошевац, власник ресторана „Круна“ у Аранђеловцу, који је био домаћин овог славља.

После Литургијског славља, у порти петропавловске цркве изведен је пригодан културно-уметнички програм, а потом је уприличена трпеза љубави у парохијској сали. Током ручка прота Мића се захвалио Владици Јовану на љубави и очинској бризи коју годинама показује према Цркви Божијој у шумадији, као и свима који су помагали и помажу Петропавловску цркву, али и свештенству и народу који је дошао да увелича ово славље.

Александар Миловановић, јереј

Стогодишњица Првог светског рата (1914-2014)

РАТНИ ДНЕВНИК СРПСКОГ ВОЈНОГ СВЕШТЕНИКА

Као ратни свештеник V прекобројног шумадијског пука, протојереј Светозар Ивошевић (1882-1949), вишедеценијски парох храма Светих апостола Петра и Павла у Јагњилу (цркве Трстене), који је живео у Белосавцима, водио је дневник у периоду од повлачења српске војске преко Албаније до пробоја Солунског фронта и ослобођења Србије. Одломак из овог необјављеног дневника преносимо у „Каленићу“ као драгоцену историјско сведочанство из Првог светског рата, чију стогодишњицу почетка обележавамо ове године

24. децембар 1916. године, логор српске војске код Елбасана:

По наредби команданта дивизије ишло се са одредом на коњима и са колима из свих, па и нашега пука, по бадњак. Поворку са бадњаком пред вече је дочекао код пуковског штаба командант пука пуковник В. Николајевић са официрима и војницима. Пошто је бадњак положен на вагру, по обичају народном, ја сам као свештеник благословио и окадио присутне и бадњак, отпевао тропар *Рождество твоје* и завршио јектенијом, отпустом и жељом, уз честитање празника и бадњака, да други пут ово дочекамо у Отаџбини.

При повратку из пуковског штаба са доктором Рашковићем на вечеру у заједнички шатор, дрхтао сам од јаке зиме и ветра, који овде у ово доба са свом силином дува и био сам узбуђен и занет мислима на вас тамо, моје миле и драге, који сада дочекујете и прослављате велики и радосни празник Рођења Христа Спаситеља света у ропству, беди, невољи и бризи за све нас. Тада пустих срцу на вољу и горко заплаках, квасећи сваки залагај сузама. Знам како је и вама тамо сада, ако сте у животу! Па ипак, сва нада наша је у Бога, који је добар, па ће добро дати! А мени, у овим данима бола и патњи, још је једина пријатност, када се деси да које од вас сањам, те ми се чини као да сам вас видео и загрлио у души својој. Занет и замишљен легао сам у шатор кога ветар страховито њихаше и једва дубоко у ноћ заспах.

На Божић, 25. јануара 1915. године, устадох у три часа по поноћи, Богу се помолих и одох на службу у велику куцовлашку (цинцарску) цркву. У њој сам служио Литургију са њиховим свештеником Наумом, који служи на грчком, а ја на нашем словенском. Овом свештенику смо после службе дивизијски прота Љуба Т. Поповић и ја учинили посету. А затим, при поласку у дивизију, свратила је у свој дом мене и проту Љубу, као српске свештенике, на честитање празника једна дивна Српкиња из Подгорице, удата овде за једног Цинцарина, говорећи са нама српским језиком што нас је овде и обрадовало и изненадило. Па смо после отишли на честитање празника команданту дивизије генералу Рашићу са којим смо, у присуству команданата пукова и осталих официра, уз сузе извршили заједничко сечење српске чеснице.

На Божић беше дан сунчан, тих и леп, па смо уз лепу печеницу на ражњу, и у тим тешким данима нашли разоноду. У цркви, у којој служих на Божић и у коју о празницима војска иде, редовно служим. Долази и маса Цинцара – Куцевлаха, чије ме виђеније породице позиваху у своје домове из пажње за моју службу у њиховом храму која им се јако свиђала, те сам и на тај начин имао разоноду. Нарочито нас је у олакшању бола задужио неки Прока, назван Копи, православни Арнаутин, певач и татор ове цркве. Он је лепо знао српски језик који је научио у Скадру. Он ме је водио свуда, па и код свог богатог зета Хаџи Николе.

1. јануар 1916. године:

По наредби команданта дивизије за све пукове, одржао сам молепствије и благодарење за ново лето и бољу срећу постројеном пуку у логору на зими и јаком ветру. Па сам по благодарењу одржао следећи говор:

„У име Оца, Сина и Светог Духа,

драга и јуначка браћо, и прошла година оде у море вечне бесповратности. У неповрат оде година, која је нашем напаћеном народу, поново напаћеном од три непријатеља, много јача бројно и технички, те се обистинила она народна – два лоша, а овде три лоша, избише Милоша, година која је донела много горчина и страха, и поред дугих, јуначких и храбрих отпора ваших. И ми се, прешавши снежне кршеве албанске, ево налазимо овде далеко од миле Домовине наше, далеко од наших драгих породица и нејачи наше.

У прошлој, по нас тако несрећној години, ви сте се, иако уморни и проређени од ранијих славом овенчаних борби, борили храбро и дали све што се могло дати, а наро-

чито ви из овог нашег пука, који нисте, одступајући у реду са својим старешинама кроз албанске кршеве, бежали, већ сте показали целом свету и непријатељима да се Србин нада победи и да није побеђен. Ви ћете, тако непобеђени, када поново куцне свети час, грунути напред уз свемогућег Бога, уз мишице наше и мишице силних савезника наших, у дивну Отаџбину Србинову и тамо ћете пресећи ланце оковане нејачи, породице и Отаџбине.

Одласком старе несретне, улазимо у нову, дај Боже, сретнију годину. И као доброј и напаћеној деци Свете нам Српске Православне Цркве, у овом првом дану нове године, прва нам је дужност одати хвалу Творцу Небеском за све, па и за патње, јер све што је од Бога слатко је. А затим да се Богу помолимо да благослови почетак и целу нову годину, да благослови и одржи тако скупе животе јуначке војске и старешина и оспособи војску, по одмору, за нове и свете дужности и прегнућа према мајци Србији која нас са горким сузама чека као децу своју у загрљај надајући се да ће српска војска поново срећно и силно засијати; да благослови дане и продужи живот седом и добром нашем краљу Петру који се у овим тешким данима од нас не одваја; да се помолимо за живот, здравље и срећу врховног заповедника војске наше престолонаследника Александра, Краљевског дома и васцелог народа српског.

Улазећи под тешким околностима у нову годину, треба себи да поставимо и нове задатке: ми не смемо заборавити да смо ми ти који имамо да стварамо и да од нас створена и начињена зграда уједињене и Велике Србије, мора да почива на нама. И зато, ако хоћемо да нас историја и поколења овековече, морамо много трпети и радити. Не заборавимо да деца наша, браћа, сестре, родитељи, љубе и нејач наша даноноћно лију горке сузе у наметнутом нам ропству, подижу сузне и уплакване очи ка небу и шапато се моле Богу да се ми, хранитељи, снага и уздање њихово, што пре победоносно вратимо и да ослободивши земљу од мрских швапско-бугарских непријатеља, паднемо им у загрљај. А то ће, уз помоћ Свевишњег, правде и савезника наших, бити. Имајте тврде и јаке вере, а вера крепи и даје снагу! Не клонимо, јунаци, духом у нади

и вери и јуначки се савлађујмо, чувајмо се и трпимо, јер све до крај треба трпети, да би по речи Светог апостола Павла, били спасени. А ко у беди и муци кло-не духом показује се бедником и слабостињом, а јунак не сме бити такав, јер на муци се познају јунаци. Не дозвољавајте, јуначка браћо, да вас обмањују лажима које непријатељи на све могуће начине вешто до вас из својих логора дотурају трујући вам душу, чиме су другове ваше, дакле добре Србе и јунаке, одважи-ли да се предају непријатељу. Такви су себи, кући, Отаџбини и вама одмогли смањивањем редова наших. Непријатељу су они или помогли, или су изгубили жи-воте своје и назвавши се издајником рода свога, за-служили су проклетство поколења. А боље је и умре-ти него носити жиг срама бранковићевског и душу из-губити.

Једна од најсветијих дужности нам је, овако данас гологлави стојећи, сетити се и у срцима својим запа-лити свећу захвалности свој витешки палој и помрлој браћи нашој у борбама за Велику Србију, а који не жалећи животе своје, то највеће благо на овом свету, падоше на разним бојиштима и помреше кроз кршеве, снегове и мочваре албанско-црногорске, показујући свету како се за род свој и родну груду гине, у вери да тиме стварају и уједињују Отаџбину своју. Њих се, браћо, сада и увек сећајте, на њих се угледајте и из за-хвалности према њима узвикнимо: Слава им и хвала за силно извршену свету дужност према Отаџбини! Сла-ва им!

По завршеној светој служби, овако на отвореном пољу, у нерукотвореном храму Божијем и у далекој туђини, а на завршетку ове пригодне свештеничке речи упућене свима вама јунацима из славом овен-чаног V шумадиског прекобројног пука, са храбрим и добрим командантом и официрима, жеља ми је да речи ове приону за срца ваша, а ја се, јунаци, са вама заједно молим Христу Богу распетоме, по чијем при-меру и ми носимо свој Голготски Крст, да нам у новој години даде нову и бољу срећу, као и снаге и воље за нова прегнућа која нека нас одведу право у Србију.

Помолимо се опет за све нас, за нашега старога краља мученика и његов дом, као и за врховног запо-ведника намучене војске наше престолонаследника Александра, коме Боже дај опет славу Куманова, При-лепа и других места из славних победа наших.

Нека Господ благослови почетак лета сега, живели јунаци наши, и дај Боже да нам нова година у истини срећна буде. Амин!“

До 6. јануара ништа важно се није догодило. А ово-га дана, на Богојављење, служили смо Свету Литурђију у овдашњој елбасанској куцевлашкој цркви Миха-ило Поповић, свештеник I прекобројног пука, Лаза Ђорђевић, свештеник VI прекорбројног пука и ја. По завршетку Литурђије кренула је литија са барјацима, а у њој беху командант наше дивизије генерал Рашић, офи-цири дивизије и пукова и мноштво мештана. Прошавши

кроз варош, зауставили смо се на реци Шкум-би у близини нашега логора. По освећеној водици на реци, све-чано смо се врати-ли са њиховим свеш-теником цркви и завр-шили литију и свеча-ност. За моје служење ђенерал Рашић ме је похвалио пред коман-дантом господином Николајевићем. Иако ова богојављенска литија и свечност крепљаше душу, ипак ја бејех тужан, а нарочито од оног тренут-ка када при поврат-ку литије међу мно-гом децом спазих једну девојчицу која је јако личила на татину Секу, кћерку Љубицу, што ми поново изазва болне успомене, груди се од бола надимаху, а сузе опет учинише своје.

12. јануар 1916. године:

Отишао сам у манастир српског владара Светог Јована Владимира, који је од Елбасана удаљен два часа хода на северозапад. У манастиру сам био две ноћи и два дана и врло лепо сам био дочекан од старешине мана-стира свештеника Анастаса. Пратилац ми беше Тадија, мој послани, а тумач Прока-Копи Теодоров, који је као мој и српски добар пријатељ тога ради са мном у ма-настир дошао. Пријатељство према нама посведочио је тиме што је још 1912. године, као турски војник, у Ска-дру научио српски језик. А љубав и пошту према мени је посведочио и овим, као и одвођењем после празничне службе из цркве домовима његових виђенијих рођака и пријатеља који су нас лепо дочекивали и изражавали поштовање према мени и нашој војсци.

Манастир овај, који је очувао српско име, изно-тра је леп, а споља без крста, има врло леп трокатни и нов дворцац-конак и у средини дворишта лепу чесму са планинском водом. Има и доброга имања са воћем, кроз које тече поток и наслања се на високе планинске кршчеве који су делови планине Краба.

Саша Антонијевић, свештеник

ИСТОРИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ СВЕТОГ САВЕ У ЦЕЉУ

После Првог светског рата, стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, у Словенији је дошло време да се слободно исповеда православно хришћанство. Осим Срба, Руса и Чеха, дошло је време, после хиљаду година, да и Словенци могу да им се придруже у Цркви. Осниване су парохије у окриљу Српске Православне Цркве и подизане су нове цркве. Основано је „Братство православних Словенаца“, од 1937. године „Православно Братство светог Ћирила и Методија“, а касније и Савез Братства православних Словенаца у Југославији“. Православним Словенцима није било лако у римокатоличком окружењу,¹ али су заједно са Србима доста учинили у организовању православне цркве у овим крајевима. Ово је краatak текст о црквеној заједници и српској православној цркви у Цељу.

У Цељу је, по попису из 1920. године, живело 6286 становника (ту нису убројани припадници војске и затвореници у тамошњем затвору). Број римокатолика био је 6049, 199 евангелиста, 21 Јеврејин и 5 православних хришћана. Временом, број православних се повећао. Године 1922. на иницијативу угледног трговца Цвије Зечевића, у Цељу је организована православна црквена општина. Настојањем црквеног одбора код црквених и војних власти, Цеље је добило војног православног свештеника, који је истовремено био и парохијски свештеник. Први свештеник који је постављен у Цељу био је Рафаило Перић.² Он је одмах по доласку организовао константно богослужење у карсари Петра Првог Ослободиоца, где је једну собу претуредио у капелу. За одређене празнике, православнима је евангелистичка црква уступала свој храм.

Црквена општина је, крајем 1923. године, замолила патријарха Димитрија „да ову општину прими под своју непосредну јерархијску и административну власт“. С обзиром да је Свети Синод својом одлуком Син. Бр. 228 и 264 од 30. јула 1921. године, територију

Словеније подредио горњо-карловачком епископу, патријарх се прихватио само покровитељства у смислу помоћи за подизање цркве у Цељу. Епископ горњо-карловачки Иларион Зеремски је својом одлуком Е. Д. Бр. 131 од 14. јула 1925. године успоставио и црквено јуридички Српску православну црквену општину у Цељу, са својом парохијом у Цељу.

Православни у Цељу, предвођени својим свештеником, почели су активно да раде на прикупљању прилога за подизање православне цркве у Цељу. Тај полет прекинула је прерана смрт свештеника Рафаила Перића 1925. године.³

За војног и парохијског свештеника постављен је протојереј Манојло Чудић 19. јуна 1926. године. Нови свештеник је одмах продужио подухват свог претходника.⁴

Народ је благонаклоно гледао на организовање православних, док су екстремни римокатолици негодовали и тражили да се спречи изградња православне цркве.

Патријарх српски Димитрије посетио је 12. јула 1928. године Рогашку Слатину, а затим је посетио и Цеље.

Октобар 1931. године

Месни магистрат цељски доделио је бесплатно 1929. године Српској православној црквеној општини у Цељу плац на лепом положају, за подизање православне цркве. Заузврат су поставили неке услове: да се на том плацу не сме ништа зидати или продати без сагласности општине и да се црква сагради до 1932. године. У уговору је стајало да ће, ако се услови не буду поштовали, плац бити одузет. Православни су преузели и обавезу да одржавају парк око цркве о свом трошку.

Православни у Цељу почели су да сакупљају новац за изградњу цркве, и наишли су на највећу помоћ од црквених општина у Трсту, Новом Саду, Сарајеву и Загребу. Управа Двора дала је на увиђај план задужбине на Опленцу, а пројекат је бесплатно изградио архитекта Момир Коруновић, а Урош Предић је урадио 8 ико-

ских свештеника, државних и војних представника, разних организација и римокатоличке цркве.

Август 1931. године, црква у изградњи

на. Добијали су део грађевинског материјала на поклон (прилози су примани и у цементу, гвожђу, грађи, даскама, циглама и др.), а за превоз материјала од железнице добили су попуст од чак 75%.⁵ Од југословенског министарства саобраћаја измољене су старе шине, које су употребљене као арматура за темеље и стубове (шта је преостало то је продато). Новац су сакупљали на разним концертима и светосавским приредбама. Прота је имао успеха, „јер он је својим заслужним радом, тактичним држањем и лепим опхођењем умео да стекне огромну љубав и поштовање међу грађанством, те му је радо излазио у сусрет сваки на кога би се обратио“.

Камен темељац положен је 1. септембра 1929. године, од стране патријарховог изасланика – епископа Иринеја Ђорђевића, уз присуство угледних београд-

Цркву у Цељу почели су да граде 1. јула 1930. године.⁶ Црква посвећена Спаљивању моштију светог Саве, изграђена је 1932. године у српско византијском стилу,⁷ а освећена је 19. јуна 1932. године, на Духове. Цркву је осветио патријарх Варнава, уз саслуживање епископа бачког Иринеја Тирића, горњокарловачког и администратора загребачког Максимилијана Хајдина, зворничко-тузланског Нектарија Круља, и тада архимандрита, а касније епископа банатског, Викентија Вујића. Саслуживао је и велики број угледних свештеника. Из Сремских Карловаца стигли су професори са богословима, а из читаве земље је дошло око 20000 верника, јер је министарство саобраћаја одобрило попуст од 75% на железничке карте за вернике који долазе на освећење цркве. Читаво Цеље је било украшено цвећем и државним заставама, а патријарха су дочекали највиши представници власти, војске и разних организација попут Сокола. На Светој Литургији певао је црквени хор из Загреба.

Темељ, кровна конструкција и куполе цркве грађени су од армираног бетона, а зидови су зидани од цигле у цементном малтеру. Звоно је изливено у Крагујевцу, а цркви у Цељу поклонила га је војска (освећено је 6. септембра 1933. године). Црква је имала 75 прозора, који су били обојени у боје југословенске заставе. Војска Краљевине Југославије је много помогла и радном снагом и транспортом грађевинског материјала. И сами грађани Цеља помагали су опремање нове православне цркве.⁸

У међувремену, купљен је и клавир и основан црквени хор, који се састојао од 14 чланова, махом Словенаца. Православна веронаука је држана у основној и средњој школи (по 13 ученика). Парохијски свештеник је држао православну веронауку и у околним местима, где је било око 50 православних ђака.

Свети Синод Српске Православне Цркве је 27. августа 1932. године донео одлуку (Син. Бр. 6672/1751 – 1932) да парохију у Цељу сачињавају: Цеље, Лашко, Кршко, Брежице, Коњице, Словењградец, Горњи Град, Шмарје при Јелшах, Рогашка Слатина, Рогатец и Превале. Парохија је тада имала око 250 домова.

Новоустоличени митрополит загребачки Доситеј посетио је цељску парохију више пута: 12. јула 1933. године, 28. јула 1935. године, на Духове 20. јуна 1937. године, и 22. октобра 1939. године.

Поново је цељска парохија остала изненада без свог пароха. Године 1935. трагично је страдао свештеник Манојло Чудић. У новембру 1935. године постављен је за пароха свештеник Илија Булован.

Године 1936. ова црквена општина имала је 352 православне породице са 621 чланом, расутих у 85 различита места.⁹

За примање православља од Словенаца чули су и православни Чеси. Зато је владика Горазд, са око 160 православних Чеха, посетио и Цеље. Православни Чеси су претходно посетили многе српске светиње, али била им је жеља била и да посете острво Вис, Сарајево, Загреб и Цеље. Њихова посета Цељу збила

се 15. августа 1937. године. За свечан дочек владика Горазд и православни Чеси одужили су се православнима у Цељу служењем Свете Литургије на чешком и одговарањем Чеха исто на чешком језику. За православне, а посебно за православне Словенце, то је било нешто ново, али и изазовно.

Долазак немачких окупатора у Другом светском рату, донео је православним Словенцима велике проблеме. Словеначки крајеви су подељени у две окупационе зоне. Немачка је окупиране територије припојила Трећем рајху и почела отворену и агресивну германизацију. Многи Словенци, без обзира на верско опредељење, били су протерани са територије под немачком контролом. Православни Словенци су одмах на почетку били прогањани. Најгоре су прошли они који су протерани у такозвану Независну Државу Хрватску. Они су поделили судбину са православним Србима, и завршили су у усташким концентрационим логорима.

Православна црква је од стране нациста плански уништена већ првих месец дана. Нацисти су јавно говорили да православље „треба радикално са земље избрисати“, и то су уз помоћ фолксдојчера урадили.¹⁰

У Марибору је на почетку рата свештеник мобилисан. Неколико дана касније дошле су немачке окупационе трупе. Похапшени су чланови црквеног одбора православне црквене општине. Одмах је наређено да се поруши православна црква „Лазарица“. Цркву су рушили сами православни Словенци, који су сваког дана довођени из логора или градског затвора. Када је црква срушена, ископан је био чак и темељ, како би се пронашла, извадила и уништила повеља. Капела Све-

тих Тирила и Методија такође је „одмах од немачких војника и домаћих фашиста обешчашћена и демолирана, у њој је Гестапо вршио саслушавања и истраге против мариборских притворених Словенаца“.¹¹

И сама та капела срушена је у току рата, а на месту цркве „Лазарице“ крај рата је дочекао посађени кукуруз.

Како су прошле мариборске православне цркве, тако су прошли и мариборски православни Словенци. Док су Словенци римокатолици протеривани у Србију или Пољску, дотле су православни Словенци слати у усташке логоре.¹²

И у Цељу се све поновило. Првих дана рата православна црква Светог Саве је од Немаца демолирана, а иконе Уроша Предића, богослужбене књиге, одежде и остале литургијске предмете из олтару, ногама су газили по улицама.

И у Цељу су православну цркву морали да руше православни Словенци, који су сваки дан довођени из затвора. Како је црква била веома чврста, Немци су морали да је минирају, а разрушили су и темељ, да би пронашли узидану повељу. Црквену канцеларију и црквену архиву опљачкали су и развукли, а православни Словенци су доживели исту судбину као и они у Марибору. Православне цркве у Цељу и Марибору срушене су по личном Хитлеровом наређењу.

После рата православнима није било лако. У Свети Синод стизали су извештаји о томе:

„Обнављајући од Немаца потпуно уништене Црквене Општине и парохије у Марибору и у Цељу, као мисионар наилазим на велике потешкоће које уз најбољу вољу због материјалних немогућности не могу да савладам.“

Окупатор је имао намеру да плански избрише сваки траг православља у Словенији, и не само да су цркве из темеља порушене, црквени инвентар и архиве уништене, већ су зликовци и по приватним кућама трагали и уништавали све иконе и светиње православног карактера.¹³

За римокатолике су се православни жалили да их посматрају „са старом потајном мржњом“.

У Цељу је православних било 1000 до 1500, и намеравали су да од локалних власти траже бившу немачку цркву, или стару капелу која је остала од кћерке деспота Ђурађа Бранковића, цељске грофице Катарине.¹⁴ Црква у Цељу после рата није обновљена, иако је порушена од немачких окупатора. Такво стање остало је и до данас, што се да видети из приложених фотографија.

О православним Словенцима више види у тексту Саши Антонијевић, Историја Српске Православне Цркве у Словенији, Теолошки погледи 3 (2013), 923 – 950.

напомене:

¹ Било је случајева да су се православни Словенци плашили да певају у црквеном хору, страхујући од прогона римокатоличких клерикалаца. Римокатолички свештеници су себи давали за право да исповедају, причешћују, крштавају и оцењују из веронауке децу православних Словенаца. Јавно су говорили против православља, па су православни свештеници морали интервенисати како би обуздали њихову насртљивост. О томе је један православни свештеник оставио и писани траг: „Ако је неко православни, а врши неку државну или самоуправну службу, клерикални кругови предузимају све могуће да се такав уклони или оштети (онемогући) на било који начин. Нетрпељивост огромна и јединствена. Поред тога сви су у главном себични и велики материјалисти“.

Бивало је да римокатолички свештеници нападају оне који би уопште присуствовали опелу православном хришћанину у православној цркви, „претећи им одлучењем од причешћа, ако би у будуће залазили у православну цркву“. Бивало је случајева и да словеначке власти поништавају бракове бившим римокатолицима, који су се венчали у православној цркви.

Православни у Словенији имали су и других проблема. Притисак је бивао сталан, али дискретан. Ни цркви ни верницима се нису испуњавале молбе, а спречаван је и прелазак Словенаца у православље. У мањим местима, као што се догодило у Лучама, настојали су да избришу сваки траг на православне: „Због овакве нетрпељивости десило се у Лучама и једно оскврнуће гроба једног десет месечног православног детета – почивше Наде Сијерковић. С мотивацијом да ни мртвих православних не буде у том месту, по наређењу онамошњег римокатоличког свештеника Јуре Миколчића, гроб овог детета сравњен је са земљом тако да се више за њ. не зна, а ограда је око гроба порушена, крстача и цвеће уклоњено, а да родитељи детета нису ни обавештени или позвани, да дечије смртне остатке пренесу на друго место.“ На интервенцију родитеља и православне парохије, надлеж-

не власти су гроб довеле у предходно стање. Нетрпељивост римокатолика према православнима се продужила све до почетка Другог светског рата, када је достигла свој врхунац.

² Јереј Рафаило Перић рођен је 1886. године, а умро је 1925. године у Цељу. О њему је остало писано сведочанство:

„Био је веома способан, тактичан и агилан свештеник. Кроз кратко време стекао је неподељене симпатије и поверење не само православног, него и иноверног света у овим крајевима“.

³ Умро је оставивши за собом супругу и петоро мале деце, „у великој беди и жалости“.

⁴ И о овом свештенику је остало лепо сведочанство: „Прота Манојло, или како су га сви звали прота Мане, био је човек јаке воље, енергије и издржљивости, а уз то врло добар, тактичан и способан свештеник. Он има огромних, истинских заслуга за подизање цркве наше у Цељу, јер је он на том послу не знајући за умор радио без престанка самопрегорно и марљиво као пчела, обилазећи готово целу Словенију и сва предузећа у њој, путујући у Београд и друга места, скупљајући добровољне прилоге кроз пуне три године. То је био веома тежак посао и притоме је требало имати челичну вољу и живце, јер је требало сакупити око милион динара, пошто других средстава није било, а познато је с каквим потешкоћама се требало борити кад се сакупљају добровољни прилози и у много мањем износу, па ипак прота Мане никад није сустао, никад клонуо и његово прегалаштво крунисано је величанственим успехом – црква је подигнута.“

⁵ Сваки пут су наручивали веће количине цемента, па би остатак продавали, и тако зарађивали новац на попусту за превоз. Само од тога је црквена општина добила око 45 000 динара.

⁶ Црква је грађена до висине (заједно са крстовима) од 28 метара, ширине 16 метара и дужине 25 метара.

⁷ „Била је то једнобродна грађевина триконхосне основе, код које су све три конхе и споља и изнутра биле полукружне. Имао је пет купола – централну изнад наоса и четири на крајевима. Тамбур централне куполе био је изнутра кружан, а споља осмостран, док су споредне куполе имале тамбуре који су изнутра били кружни, а споља шестострани. Звоник квадратне основе био је на три спрата и на његовим странама налазила се по једна бифора на сваком спрату. Испред западног портала налазио се мали отворен трем. Храм је био зидан квадерима фино тесаног камена и засведен полуобличастим сводом.“ (К. Ј. П., 2002).

⁸ Интересантан је пример у злато окованог руског Јеванђеља, које је цркви поконио словеначки римокатолик Фран Малашек. Он је Јеванђеље пронашао на источном фронту, и био је уверен да га је Бог спасао од руске гранате баш овим јеванђељем. Види у Историја јеванђеља у Цељу (1936. август 24.), *Гласник* (22-23), 512.

⁹ Од овог броја православних хришћана, 356 су били Срби, 208 Словенци, 51 Рус, 3 Бугарина и 3 Немца. Овоме треба додати и око 1000 војника православне вере, који су служили војску у оближњој касарни.

¹⁰ Православнима су скрнављивали цркве, рушили их, а покретну имовину пљачкали или јавно спаљивали. Истовремено римокатоличке цркве и имовину нису дирали, само су у црквену администрацију, као службени, увели немачки језик.

¹¹ Допис јеромонаха Горазда Деклеве (потписаног као професора сарајевске богословије) упућен Светом Архиепископском Синоду Српске Православне Цркве 22. августа 1945. године, под називом „Извештај о данашњем стању православља у Словенији“. АСин.

¹² Исто.

¹³ Допис јеромонаха Горазда Деклеве упућен Светом Архиепископском Синоду Српске Православне Цркве 27. новембра 1945. године. АСин.

¹⁴ Исто.

Архиепископ Јован (Шаховској)

МЕТАФИЗИЧКИ РЕАЛИЗАМ

Текст предговора првом руском издању романа *Мајстор и Маргарита* Михаила Булгакова у Паризу, 1967. године

И ако одвојиш драгоцјено од ништавног, бићеш као уста Моја (Јер 15, 19).

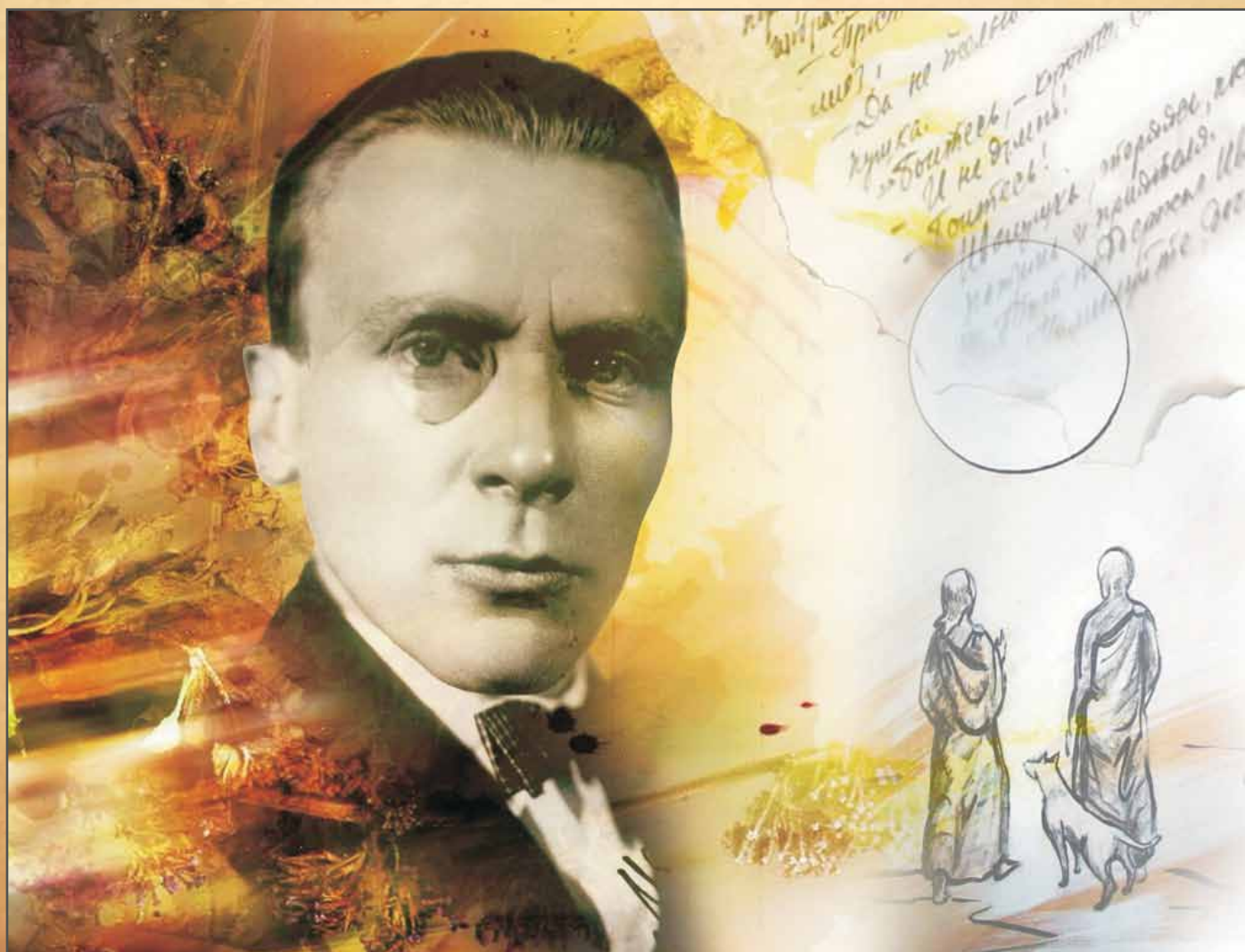
Михаил Булгаков (1891-1940) је однео из овог света тајну стваралачке замисли свог главног дела *Мајстор и Маргарита*, у које је он уложио дванаест последњих година, и у ствари, читав живот.

Овај роман је пролежао међу хартијама покојног писца двадесет и шест година. У новембарском броју часописа „Москва“ 1966. године појавио се његов први део, а у јануарском 1967. године – други, последњи. Објављивање је било праћено чланцима Константина Симонова и А. Вулиса. Треба одати признање обојици аутора, који су зналачки и са својеврсном префињеношћу предали књигу Булгакова читаоцу. Они су врло стручно оправдали чудновату, необичну форму овог романа и учинили тако прихватљивим његов садржај за своју земљу. Потребно је било њихово умеће да би се рехабилитовао *Мајстор и Маргарита*. А. Вулис и К. Симонов су одговорили на све могуће приговоре против овог дела у СССР-у. Но, и после њихових објашњења и расуђивања остаје још много тога што се може рећи.

Роман *Мајстор и Маргарита*, сложен и са разгранатом плуралистичком тематиком изграђен је по кључу фантастике, оштре сатире и умне руске ироније. У основној структури овог романа ми видимо чудну љубав Маргарите, некаквог женског начела (које можда тајанствено оличава Русију?), према исто тако тајанственом, као она, и на крају крајева расплутном у даљини, ако не светлости, онда мира писцу, Мајстору. Његово мајсторство, сакривено од читаоца, очигледно је било толико високо и чисто, да он није могао да не допадне на психијатрију, ради лекарске експертизе.

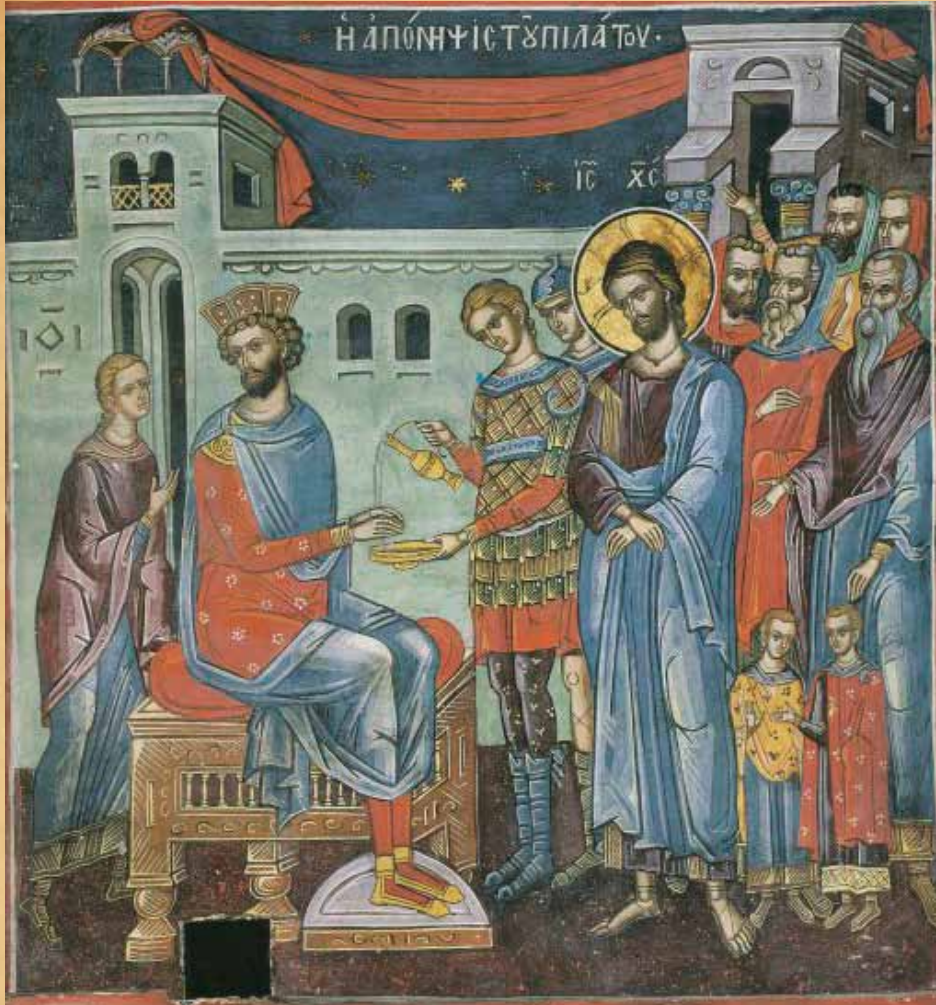
Кључна тема књиге, љубав Мајстора и Маргарите, пролази чудноватом, месечарском, не сунчевом зоном у приповедању и не избегава невероватне доживљаје; она такође запада у хаос привидно очовечених злих духова и трагично узмуваних, полурашчовечених и заглупљених (ошамућених) злом грађана, увучених у њихову игру.

Мајстор и Маргарита – није ли то двојна слика руске душе, која чезне за миром и истовремено се раздире између демонског искушења и зова истине? Јако маскирање аутора (прунуђеног на то условима жи-

вота) отежава читање подтекста књиге. Међутим, несумњиво је да ће читалац, заинтересован не само „забавношћу“ и оштроумљем књиге, осетити и њену метафизичку концепцију, показану не у философским размишљањима, већ у самим драматичним радњама. Прожета муњама сатиричног хумора, посејана искрицама враголасте (обешењачке) руске ироније, књига Булгакова, идући границом оног и овог света, шекспировски је трагична.

Она није само изобличавање малограђанске нечовечности. У њеном центру је очишћујућа олуја над Голготом, која скривено продире на њене странице приповешћу о римском намеснику Јудеје Понтију Пилату. Тачно оцењујући високу епску прозу ових страница, К. Симонов се не усуђује да каже да овај врхунац прозе Булгакова, који изазива његову одушевљеност, не представља у ствари Понтија Пилата, већ Христа Исуса. Управо овде је револуционарност овог дела. По први пут је у условима Совјетског Савеза руска литература озбиљно проговорила о Христу као реалности, која обитава у дубинама света.

Међутим, оно што говоре булгаковљевске странице о Спаситељу и о Пилату, историјски је нетачно. Зла сила васкрсава по своме јеванђелске догађаје, где је она била побеђена. Но, и кроз ову нетачност и помереност јеванђелског плана задивљујуће је очигледна основна трагедија људског рода: његово полудобро, оваплоћено у римском намеснику Понтију Пилату. Воланд – главна сила зла – није могао потпуно извитоперити лик Христов, као што није имао ни снаге да сакрије велику стварност постојања Христа Исуса.

Ова истина се открила громом с неба московским безбожницима. Ови писци без вере, увидели су реалност Христовог постојања истовремено са појавом зле силе. Најстарији међу њима, искусни руководилац писаца, свецело подвлашћен злу, али сасвим тога несвестан, муњевице је уништен. А други, млади песник, још не развраћен до краја бирократском идеологијом, прошавши кроз свеживотну несрећу, велики пад, прешао је на крају крајева из оптимистичког лагера

градитеља привидног реализма задовољних собом у главни лагер руских људи, који схватају да има нешто веће од материјализма и који страдањем очишћују живот.

Драма књиге је *лажно добро*. Усред ове фантазмагорије идеократског и малограђанског привидног добра газдује Зло. Ја не пишем реч *Зло* великим словом зато што је оно достојно тога, већ ради тога што оно овде заслужује такво истицање. Многобројне, трагично смешне и недолучне подвале зла сливајући се са живљењем људи, заглупљују их. Овом метафизичком проблему, обично прикриваном у друштву, Булгаков је прилагођену условима Совјетског Савеза, која се може назвати *метафизички реализам*. Овај свој велики реализам аутор је морао свакако сместити у Прокрустову постељу *маленог*, малограђанског *реализма*, који прелази у лакрдију, да би своју замисао бар мало учинио доступном људима.

О Булгаковљевој књизи ће се писати. И о њој ће бити тешко писати, онима који ће писати. Међутим, главно је да је ова књига већ дошла до читаоца, и при томе

бољег читаоца, који тражи у човеку димензију већу од материјалистичке.

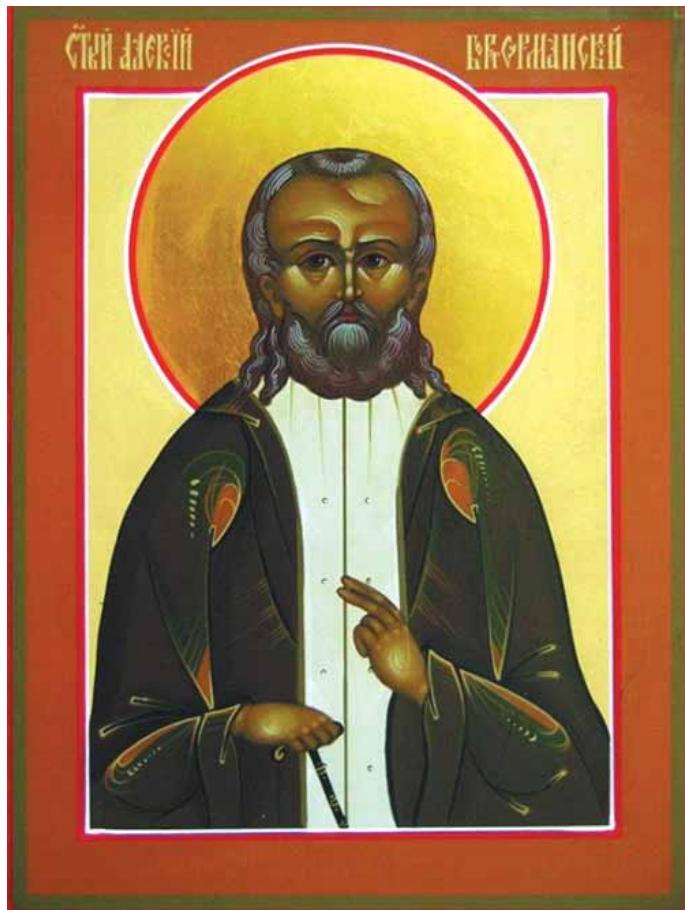
Зло ће поставити за свој први циљ скривање себе. Међутим, човек савременик наш, играјући се атома водоника, мора схватити како лако он може постасти играчка ове силе, која пролази кроз све умне филтере и социјалне поре човечанства. За човека је одвише мали круг социјално-економског схватања добра и зла. И логика самих житејских моралних критеријума је врло несавршена. Човек мора ући у метафизички круг истине. Обраћајући се руском човеку, јако испраном у разним алкалним растворима материјализма (но услед овога нарочито осетљивом ка вишој стварности), и мислећи на сваког човека, Булгаков саветује да се не забораве свете речи, које се завршавају „и избави нас од лукавога“. Са шекспировском префињеношћу ова књига открива стварну ситуацију човека, који се још налази у области Понтија Пилата.

Извор: „Апокалипсис мелког греха“ (изабране ствари) – Москва, изд. Сретенског мон-ја, 2009. г

Превео Небојша Тосовић

ЖИВОТ СВЕТОГ ПРАВЕДНОГ АЛЕКСИЈА БОРТСУРМАНСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Праведни Алексије родио се у породици свештеника (Алексије Гнеушев, 13. мај 1762 – 21. април 1818. године у селу Бортсурмани, Курмишки срез, Симбирске губерније, савремена Нижегородска област).

После завршене Нижегородске Богословије 1781. године рукоположен је за ђакона у селу Бортсурмани, у цркви Успења Пресвете Богородице, а 1797. за свештеника у истој цркви. Једне ноћи су га позвали да иде да исповеди и причести некога човека на самрти у суседном селу, али Алексије се наљутио, отерао је човек који га је позвао и продужио да спава. Кроз неко време, мучен савешћу ипак је решио да оде. Ушавши у кућу, Алексије је видео да је сељанин умро, али пред почившег стајао је анђео са светом чашом (путиром) у рукама. Виђење је толико поразило Алексија да је пао на колена и целу ноћ се молио, тако да се вратио кући као други човек.

Сваког дана је служио Литургију, и колико је могао испуњавао је монашко правило. У поноћ: полуноћница, дванаест изабраних псалама, житија светих и поука из Пролога; ујутру: јутарње молитве, часови, акатист Преподобном Сергију, или Светој великомученици Варвари, или Светом Митрофану; у подне: четири катизме; увече: канон Спаситељу са акатистом, канон Анђелу Чувару, вечерње молитве.

Алексије је свакога дана вршио хиљаду и пет стотина великих метанија. У време слободно од црквених служби и келијних молитава, Алексије је примао људе који су му долазили, тајно је помагао сиромашне и оне који имају неку невољу. Због свог праведног и

подвижничког живота добио је од Бога дар исцељења и прозорљивости и удостојио се многих Божанских откровења.

У време Отацбинскога рата, 1812. године он се на Литургији молио да Господ дарује Русији победу, и одједном је видео анђела који му је рекао да су се силе небеске подигле на помоћ и да ће непријатељ бити побеђен. Више пута Алексије је био удостојен виђења Спаситеља, Мајке Божије и светих. Своја виђења и откровења он је записивао. Девет година пре смрти остао је без посла, али је служио Литургију као и пре, малтене сваки дан, богослужење није скраћивао и у свему је поштовао правила. Последњих година живео је у малој келији под једним кровом са својом кућом. Удаљивши се од светских брига, предао се аскетским и молитвеним подвизима: носио је власеницу, спавао је на дасци, воду је пио једном дневно, месо оуопште није јео, строго је чувао пост. Слава о њему као о великом молитвенику и чудотворцу пренела се изван граница његовог округа. Када су преподобном Серафиму Саровском долазили људи из околине где је живео Алексије, преподобни их је слао назад, уверавајући их да они имају свога усрднога молитвеника: „Тај човек је својим молитвама сличан запаљеној свећи пред престолом Божијим. То је трудбеник који није дао монашке завете али стоји изнад многих монаха. Он као звезда гори на хришћанском хоризонту“, говорио је преподобни Серафим о оцу Алексеју.

Број чудесних исцељења која је учинио праведни Алексије веома је велики. Једном је силом своје молитве васкрсао умрлог дечака, затим је исцелио шестогодишњу Татјану Растригину из града Курмиша, која од рођења није могла да хода. Бесомучни трговац оздравивши по молитви Алексија урадио је у Бортсурманској цркви гвоздени патос.

Пре своје смрти Алексије је све око себе тешио и говорио да неће заборавити оне који њега буду спомињали. Сахрањен је насупрот олтара цркве Успења Пресвете Богородице у селу Бортсурману. Становници села и околине поштовали су његов гроб и недељом и празницима овде су служили помене и парастосе Алексију, после којих су се многи избављали од својих болести.

Октобра месеца 1913. године у Бортсурману је дошла комисија из Нижегородске духовне конзисторије да би истражила усмена и штампана сведочанства у вези Алексија. Чудеса су потврђена али због револуције и догађаја после ње нису дозволили да подвижник тада буде канонизован. У Совјетско време власти су много пута покушавале да разруше његов гроб, али поштовање праведника од стране народа и очигледност чудеса их је спречила да то учине.

Алексије Бортсурмански је проглашен за светог на Архијерејском Сабору Руске Православне Цркве 2000. године. Датум празновања праведног Алексија је 4. мај/21. април.

*Са руског и црквено-словенског превео протојереј
Животије Милојевећ*

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштво Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. априла до 31. маја 2014. године:

Осветити:

Нови иконостас храма Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко, 20. априла 2014. године;

Новоподигнути храм Светог апостола и јеванђелисте Марка у Вучићу, Архиепископско намесништво рачанско, 8. маја 2014. године;

Крстове храма Светог Николе у Калудри, Архиепископско намесништво левачко, 26. априла 2014. године;

Новоподигнути храм Вазнесења Господњег у Ђуриселу, Архиепископско намесништво крагујевачко, 31. маја 2014. године;

Иконостас храма Вазнесења Господњег у Ђуриселу, Архиепископско намесништво крагујевачко, 31. маја 2014. године.

Извршити регулацију:

Између Друге и Четврте парохије крагујевачке при храму Светог Саве у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко.

Одликвати:

Ореденом Светог Саве II степена:

Протојереја ставрофора Мићу Ћирковића из Аранђеловца;

Ореденом Светог Симеона Мироточивог:

Протојереја ставрофора Зарију Божовића из Крагујевца;

Ореденом Карађорђа:

Радомира Јовановића из Ђурисела;

Чином протојереја:

Протонамесника Ненада Савића, привременог пароха Друге парохије у Рачи при храму Светих апостола Петра и Павла, Архиепископско намесништво рачанско;

Јереја Милана Живановића, привременог пароха Ђуриселско-драгобраћског у Ђуриселу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Чином протођакона:

Ђакона Ивана Гашића, ђакона при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Ђакона Небојшу Јаковљевића, парохијског ђакона при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Достојанством протонамесника:

Јереја Срећка Зечевића, привременог пароха Прве парохије крагујевачке при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Јереја Дејана Лукића, привременог пароха Треће парохије крагујевачке при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Јереја Бранислава Бороту, привременог пароха Друге парохије у Буковику при храму Светог арханђела Гаврила, Архиепископско намесништво орашачко;

Правом ношења црвеног појаса:

Јереја Александра Миловановића, привременог пароха Треће аранђеловачке парохије при храму Светих апостола Петра и Павла, Архиепископско намесништво орашачко;

Архиепископском грамотом признања.

Душана Јанковића;

Светомира Милчановића;

Владимира Маринковића;

Горана Јовановића;

Боривоја Јешића;

Чедомира Белаћевића;

Скупштину општине Крагујевац;

Слободана Радомировића;

Радашина Костића;

Миленка Стефановића;

Миодрага Шарчевића;

Драгана Чорбића;

Ива Тасевског;

Величка Радосављевића;

Ивана Милутиновића;

Др Ивана Ристћа;

Драгишу Мирковића;

Живомира Мирковића;

Архиепископском грамотом захвалности:

Милана Маринковића;

Ђорђа Бибића;

Малишу Добрића;

Радмила Ћирковића;

Драгољуба Стевановића;

Ранка Јаћимовића;

Гвоздена Јанковића;

Архиепископском захвалницом:

Савет месне заједнице Драгобраће;

Алексу Попадића;

Црквену општину малопчелачку;

ЈКП *Водовод и канализација* из Крагујевца;

ЕД *Електрошумадија* из Крагујевца;

Основну школу *Милоје Симовић* из Драгобраће;

Културно-уметничко друштво *Адам Милутиновић*

Шамовац;

Душана Мравића.

Поделити благослов за искушеништво:

Гордани Миладиновић у Петропавловској обитељи манастира Ралетинца.

Поставити:

Јереја Владимира Ћировића, досадашњег привременог пароха Пете крагујевачке парохије при храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу, на дужност привременог пароха Илићевског при храму Светог апостола Томе у Илићеву, Архиепископско намесништво лепеничко;

Протојереја Милића Марковића, досадашњег привременог пароха Шесте крагујевачке парохије при храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу, на дужност привременог пароха Пете крагујевачке парохије при храму Силаска Светог Духа, Архиепископско намесништво лепеничко;

Архимандрита Серафима (Божића), игумана манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца, на дужност настојатеља манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама;

Јереја Живана Голубовића, досадашњег привременог пароха Четврте парохије аранђеловачке при храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу, Архиепископско намесништво орашачко, на дужност привременог пароха Друге парохије у Конатицама, Архиепископско намесништво беланичко;

Протосинђела Николаја (Младеновића), сабрата манастира Вазнесења Господњег – Саринца, на дужност настојатеља манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама;

Монахињу Евгенију (Спаић), сестру манастира Светог архангела Гаврила – Вољавче, на дужност настојатељице манастира Светог архангела Гаврила – Вољавче у Страгарима.

Причислити:

Протосинђела Николаја (Младеновића), братству манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама;

Архијакону Јустина (Сегединског), братству манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама.

Преместити:

Јеромонаха Дионисија (Кузовића), сабрата манастира Вознесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама у братство манастира Свете Петке у Сибници.

Поверити у опслуживање:

Братству храма Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу упражњену Четврту парохију аранђеловачку при односном храму, Архијерејско намесништво орашачко.

Разрешити:

Јереја Владимира Ћировића, досадашњег привременог пароха Пете крагујевачке парохије при храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архијерејско намесништво лепеничко;

Протојереја Млића Марковића, досадашњег привременог пароха Шесте крагујевачке парохије при храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архијерејско намесништво лепеничко;

Јеромонаха Онуфрија (Вранића), настојатеља манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама, даље дужности настојатеља односног манастира;

Јеромонаха Дионисија (Кузовића), намесника манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама, даље дужности намесника односног манастира;

Јереја Ивана Иванковића, привременог пароха Прве парохије у Конатицама, даље дужности опслуживања упражњене Друге парохије у Конатицама, Архијерејско намесништво беланичко;

Архимандрита Серафима (Божића), игумана манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца и настојатеља манастира Вазнесења Господњег – Саринца у Великим Пчелицама.

Поделити канонски пријем:

Протосинђелу Николају (Младеновићу) из свезе клира Епархије врањске;

Архијакону Јустину (Сегединском) из свезе клира Епархије врањске.

Поделити канонски отпуст:

Монахињи Нини (Попари) у свезу клира Епархије ваљевске.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Светог Саве у Либертивилу:

Предрагу Ковачевићу.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. априла до 31. маја 2014. године

АПРИЛ 2014. ГОДИНЕ:

1. април 2014:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ, на састанку којем су присуствовали координатори наставе веронауке;

Служио у Чачку опело брату Вељку Младеновићу;

Посетио у селу Ракови (Жичка епархија) цркву у изградњи.

2. април 2014:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово – исповест свештенства Архијерејског намесништва крагујевачког;

Прво великопосно бденије: читао Канон Светог Андреја Критског у Саборној крагујевачкој цркви.

3. април 2014:

Служио Пређеосвећену Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора.

4. април 2014:

Служио Пређеосвећену Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Тополи – исповест свештенства Архијерејског намесништва опленачког;

Учествовао у раду Светог архијерејског синода СПЦ поводом упокојења Митрополита загребачко-љубљанског Јована.

5. април 2014:

Учествовао у Загребу у опелу и сахрани Митрополита загребачко-љубљанског Јована.

6. април 2014:

Служио Литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Доњим Комарицама;

Крстио у Саборној цркви у Крагујевцу малу Анђелу из Пожаревца.

7. април 2014 – Благовести:

Служио Литургију у манастиру Благовештењу Рудничком и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастира.

8. април 2014:

Служио Пређеосвећену Литургију у храму Преподобномученице Параскеве у Течићу;

Присуствовао на Православном богословском факултету Универзитета у Београду одбрани докторске дисертације архимандрита Тихона, игумана манастира Студенице.

9. април 2014:

Служио Пређеосвећену Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу – исповест свештенства Архиепископског намесништва орашачког;
Рад у Патријаршији СПЦ.

10. април 2014:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архиепископског синода СПЦ.

11. април 2014:

Служио Литургију у храму Упења Пресвете Богородице у Младеновцу – исповест свештенства Архиепископског намесништва младеновачког;
Посетио цркву Светих Јоакима и Ане у Међулужју ради надгледања актуелних радова;
Председавао у Крагујевцу седници Епархијског одбора за управљање манастирским шумама.

12. април 2014:

Служио Литургију у храму Чудотворне иконе Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама;
Служио на чачанском гробљу парастос снахи Ковини;
Предводио вечерња богослужења (Врбицу) у чачанском Вознесенском храму; служио бденије у овом храму.

13. април 2014 – Цвети:

Служио Литургију у Светотројичком храму у Горњем Милановцу.

14. април 2014:

Служио Пређеосвећену Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

15. април 2014:

Служио Пређеосвећену Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;
Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора.

16. април 2014:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Учествовао у прослави Дана војске Србије у Ужицу.

17. април 2014 – Велики четвртак:

Служио Литургију у манастиру Дивостину и парастос свештенику Раду Винбишу;
Велико бденије: служио у Саборној крагујевачкој цркви.

18. април 2014 – Велики петак:

Служио богослужења Великог петка у Саборној крагујевачкој цркви;
Прочитао Васкршњу посланицу за јавна гласила.

19. април 2014 – Велика субота:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово.

20. април 2014 – Васкрс:

Служио Васкршње јутрење и Васкршњу Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Служио Пасхално вечерње у јагодинском храму Светих апостола Петра и Павла.

21. април 2014 – Васкршњи понедељак:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Краљеву.

22. април 2014 – Васкршњи уторак:

Служио Литургију у храму Вознесења Господњег у Чачку;
Осветио у Влакчи кућу Мирослава Томића.

23. април 2014:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Учествовао, у пратњи Његове светости Господина Иринеја, патријарха српског, у свечаностима поводом обележавања сто деведесет девете годишњице подизања Другог српског устанка, у Горњем Милановцу и Такову.

24. април 2014:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Учествовао у Београду у раду Управног одбора Фонда *Човекољубље*.

25. април 2014:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини и предводио свечаности поводом Славе Епархије шумадијске.

26. април 2014:

Служио Литургију у манастиру Каленићу током које је крстио малог Адама, сина Владана и Јелене Радовановић;
Осветио крстове храма Светог Николе у Калудри;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

27. април 2014:

Служио Литургију у храму Светог апостола Томе у Илићеву; рукоположио у чин презвитера Ђакон Сашу Станојевића; пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Венчао у манастиру Клисуре Предрага и Гордану Стојановић;
Читао акатист Светој Петки у цркви у Катрги поред дела моштију ове светитељке.

28. април 2014:

Служио у манастиру Вољавчи Литургију и четрдесетодневни парастос игуманији Таиси;
Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора.

29. април 2014:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;
Осветио у селу Брђанима темеље за нови храм Светог Пантелејмона;
У манастиру Вознесењу Овчарском крстио малог Рељу;
Рад у Патријаршији СПЦ.

30. април 2014:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архиепископског синода СПЦ.

МАЈ

1. мај 2014:

Учествовао у пленарној седници Патријаршијског управног одбора;

2. мај 2014:

Председавао патријаршијској комисији за полагање стручних испита радника црквене администрације;
Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву;
Служио бденије у манастиру Денковцу.

3. мај 2014:

Служио Литургију у манастиру Жичи и пререзао славски колач поводом празника Светог Николаја Жичког;
Посетио цркву у изградњи у селу Конвалуку ради надгледања актуелних радова;
Освештао крстове за нову цркву у Новом Селу;
Венчао у цркви манастира Ивковића Срђана и Ану;
Служио бденије у храму Светих Мирносица на Варошком гробљу у Крагујевцу.

4. мај 2014;

Служио Литургију у храму Светих жена Мирносица у Винчи и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Венчао у Краљеву Ненада и Драгану Јаковљевић.

5. мај 2014. године:

Служио у храму Васкрсења Христовог на гробљу Бозман у Крагујевцу Литургију и четрдесетодневни парастос проти Драгославу Сенићу;
Предао у манастиру Студеници Орден царице Милице Драгињи Ђурић, председнику Управног одбора Банке *Intesa*.
Освештао два свештеничка стана у Рашкој
Служио бденије у манастиру Липару.

6. мај 2014 – Ђурђевдан:

Служио Литургију у храму Светог Ђорђа на Опленцу; рукоположио у чин ђакон монаха Арона Тутурића, сабрата манастира Студенице, пререзао славски колач поводом храмовне славе.

7. мај 2014:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац; рукоположио у чин ђакон Петра Лазића;
Примио градоначелника Крагујевца Верољуба Стевановића са делегацијом града Јерихона;
Служио на Новом гробљу у Београду опело др Слободану Лукићу.

8. мај 2014:

Освештао новоподигнути храм Светог апостола Марка у Вучићу и у новоосвећеном храму служио Литургију; надлежног пароха Ненада Савића одликовао протојерејским чином;
Рад у Патријаршији СПЦ.

9. мај 2014:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ;
Служио бденије у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором.

10. мај 2014:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром; рукоположио у чин презвитера ђакон Петра Лазића; пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

11. мај 2014:

Служио Литургију у манастиру Студеници и присуствовао симпозиону поводом седамстогодишњице Краљеве цркве у Студеници;
Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву;
Читао акагист Светима Косми и Дамјану у цркви Светог Василија Острошког у Берановцу, поред делова моштију ових светитеља.

12. мај 2014 – Свети Василије Острошки:

Служио у манастиру Каленићу Литургију и Свету тајну освећења јелеја;

Освештао пословни простор Мирослава Брковића, председника Црквене општине Саборне цркве у Крагујевцу.

13. мај 2014:

Служио Литургију у манастиру Студеници и у чин јеромонаха рукоположио јерођакон Арона Тутурића;
Дочекао, уз докологију, у манастиру Студеници Његову светост Господина Иринеја, патријарха српског и остале архијереје наше Цркве, учеснике заседња Светог архијерејског сабора.

14 – 23. Мај 2014:

Учествовао у раду Светог архијерејског сабора СПЦ; Токм Сабора посетио места која су пострадала у поплавама (Степојевац, Лазаревац, Смедеревску Паланку, Јагодину).

18. мај 2014:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу и освештао живопис овог храма; протојереју ставрофору Мићи Ђирковићу уручио Орден Светог Саве другог степена; достојанством протонамесника одликовао јереја Бранислава Бороту а правом ношења црвеног појаса јереја Александра Миловановића.

24. мај 2014:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад у Епархијској канцеларији.

25. мај 2014:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

26. мај 2014:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;
Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;
Посетио манастир Никоље у Шаторњи који је пострадао у поплавама.

27. мај 2014:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву;
Посетио у Врњачкој Бањи оболелог архимандрита Саву.

28. мај 2014:

Служио Литургију у храму Светог Ахилија у Ариљу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Служио бденије у храму Вазнесења Господњег у Чачку и у овај храм положио делове моштију Светог Теофилакта Охридског.

29. мај 2014 – Вазнесење Господње:

Служио Литургију у храму Вазнесења Господњег у Чачку; рукоположио у чин ђакон Ненада Јаковљевића, дипломирааног теолога; пререзао славски колач поводом храмовне славе.

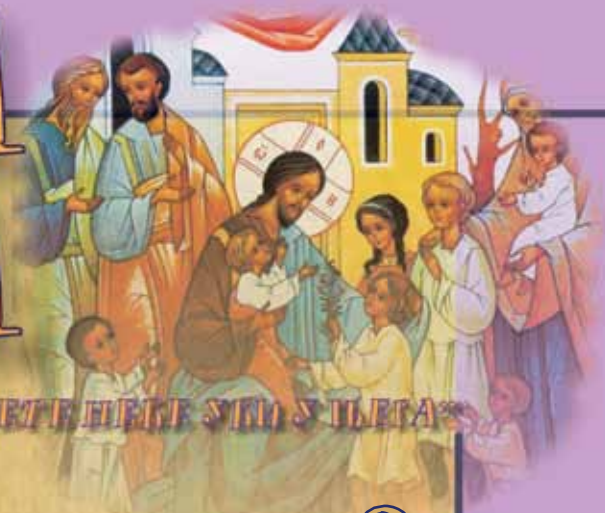
30. мај 2014:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради,
Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;
Посетио манастир Никоље у прагњи грађевинских инжењера, ради договора о санацији објеката који су страдали у поплави.

31. мај 2014:

Освештао храм Вазнесења Господњег у Ђуриселу и служио Литургију у новоосвећеном храму; пароха Ђуриселско-драгобраћског Милана Живановића одликовао протојерејским чином.

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ ЗИД У ПЕТА»

Свети Николај Српски

ЧИЈИ СИ ТИ МАЛИ?

Чији си ти мали? То питање постављали су нам често људи кад смо деца били. И ко од нас није осетио досаду од често понављаног питања: Чији си ти мали? Нарочито када смо декламовали на Савиндан, или кад смо добијали награде на Видовдан, питање се понављало и понављало: Чији си ти мали?

(...)

Чији сте ви, мали Срби?

Ми смо деца Божја. И људи аријевске расе којој је судба доделила почасну улогу да буде главни носилац Хришћанства у свету. Ми смо чланови велике породице словенске, која је кроз многе векове бурно чувала стражу на капијама Европе, да племена друге расе и друге вере не би узнемиравала крштену Европу у њеном мирном развијању и напредовању. Ми смо народ крштени, народ христоносни. И тако, ми смо по крви Аријевци, по презимену Словени, по имену Срби, а по срцу и духу хришћани.

(...)

Чији си ти, малени народе српски?

Ми смо деца Христова и духовни потомци Светога Саве Немањића, оног несравњеног мужа, који за свој народ учини све; не што један велики човек може учинити, него што ни легиони великих људи у другим народима нису умели ни могли учинити.

(...)

Чији си ти, малени српски народе?

Ми смо потомци светих духовника и светих краљева задужбинара и свечара из свете лозе Немањића.

И најсилнији владари наши, као и убоги пустињаци и богомољци, називаху себе слугама Господњим и поимаху мирно време као службу Богу, а рат као жртву Богу.

(...)

Ако ћемо да се хвалимо прецима својим, не смемо бити мањи од њих у молитви и љубави – у молитви, да би нам Бог био савезник, помоћник и заштитник; у љубави, да би нам живот био радост и снага и светлост.

Заветујмо се, дакле, на сталну љубав и молитву. Да бисмо са овога светога места сви пошли домовима својим бољи и чистији, свежији и ведрији, храбрији и снажнији, И да у домовима својим продужимо сталну молитву Богу.

Тијана Вукчевић П2, ОШ Јелшица Милковановић, Сопот

Одломци из Видовданског говора, одржаног у манастиру Раваници 1939. године.
Владика Николај, Изабрана дела, књига XII

ЈАГОДИНСКА ГИМНАЗИЈА

„СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ ОСВОЈИЛА ПРВО МЕСТО НА КВИЗУ ИЗ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Након одлагања због ванредне ситуације у Републици Србији услед великих поплава, најбољи средњошколци Шумадијске епархије окупили су се 31. маја у престоном граду Крагујевцу и у Духовно-образовном центру Светог Јована Златоустог учествовали на квиз-такмичењу у познавању градива из Изборног предмета – Верске наставе за текућу школску годину.

Пошто су сви учесници и гости заједно отпевали тропар Вазнесења Господњег, уследио је поздравни говор домаћина и ректора Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, протојереја ставрофора др Зорана Крстића. Отац ректор је пренео поздрав и очински благослов Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, као и његово жаљење што због других важних обавеза није у могућности да подели радост учешћа у квизу из веронауке и задовољство сусрета са средњошколцима. Пре почетка такмичења, присутни су се молитвено сетили и браће и сестара – ученика и наставника верске наставе из поплавама веома угрожених подручја, који нису могли да узму учешће у овом скупу.

Најбоље екипе епархије подељене су у две групе и тако упућене на учешће у два полуфинала. После узбудљивог надметања, четири екипе су избориле учешће у великом финалу. То су екипе Друге крагујевачке гимназије, Економске школе у Крагујевцу, Хемијско-технолошке и прехрамбене школе „Жикица Дамњановић“ из Смедеревске Паланке и Гимназије „Светозар Марковић“ из Јагодине. Све школе показале су одлично знање и разлика у прикупљеним поенима била је прилично занемарљива. И тако је било кроз игре питалица и откривали-

ца у којима се тражило знање из области Старог завета, Новог завета, историје хришћанске и Српске православне цркве, а посебно из периода живота и рада великог жупана Стефана Немање – Светог Симеона Мироточивог.

У паузама између игара квиза наступили су ученици крагујевачких средњих школа, нарочито музичке школе „Др Милоје Милојевић“, које је представио наставник верске наставе, господин Предраг Обровић.

И док је у првом делу квиза ситуација била помало једнолична, у другом делу догодио се голем обрт и потпуна доминација једне екипе! Наиме, у играма асоцијација у којима није довољно представити научене чињенице и податке из лекција, екипа јагодинске гимназије показала је завидан ниво логичког размишљања и повезивања појмова. На овај начин, ова екипа се са до тада последњег места муњевито винула на прво место и на њему се не само одржала до краја, већ константним напретком кроз наредне игре њиме суверено загосподарила. Радости победничке екипе није било краја! Таџи Гимназије „Светозар Марковић“ из Јагодине – Катарина Радивојша, Никола Јаковљевић и Јасна Костић – однели су убедљиву победу којом су доказали да су достојни представни-

Тијана Вукчевић 12, ОШ Јелица Милошевић, Сопот

ДЕЧИЈА СТРАНА

ци града Јагодине и Архијерејског намесништва беличког на које њихова школа и град треба да буду поносни. Друго место је освојила екипа Хемијско-технолошке и прехрамбене школе „Жикица Дамњановић“ из Смедеревске Паланке, а на трећем месту се нашла екипа Економске школе из Крагујевца.

Након проглашења победника и међусобног честитања, те поделе награда, уследио је поздравни говор домаћина, свештеника Мирољуба Миладиновића, којим је завршен званични део такмичења. Учесници су наставили дружење на обеду љубави, трпези која је послужена у трпезарији крагујевачке богословије, срећни и задовољни што су богатији за једно изузетно искуство – сусрета са ближњим, сусрета са Богом!

Угљеша Урошевић, вероучитељ

МАЛИ ЉУДИ ВЕЛИКОГ СРЦА

Баци Основне школе „Јован Поповић“ из Крагујевца нису остали слепи и глуви на несрећу њихових вршњака и свих људи који су страдали у поплавама.

Поучени речима Христовим: „Да не зна левица шта чини десница!“ (Мт 6, 3), одмах су почели прикупљати хуманитарну помоћ за угрожене у поплавама. Слушајући на часовима веронауке приче „О Милостивом Самарјанину“ и „О лепти удовице“ свакоме од њих је заиграло срце, а код неког се појавила и суза саосећања за све страдале људе.

Тих дана није било ни уобичајене граје по школи већ су сви тихо и без много помпе доносили за оне који немају ништа. Није било ни поделе на оне који похађају веронауку и на оне који похађају грађанско васпитање, сви смо заједно држали часове подсећајући једни друге на боголикост и христоликост људског бића, као и на то да је наша савест мерило наше људскости. Ти су часови били најважнији у животу и нама и ђацима и они су уродили плодом, јер се велика помоћ скупила за само неколико дана.

Било је у тим пакетићима љубави и понеко писмо са кривим словима, али правом љубављу која заиста показује да ти мали људи имају ве-

лика срца и да заиста испуњавају ону заповест Христову, да ако љубав имамо међу собом по томе ће познати сви да смо Његови ученици! (Јн 13, 35).

Решили смо да заборавимо то да смо помогли како би опет били у могућности да помогнемо „јер је блаженије давати неголи примати“ (Дап 20, 35).

Решили смо и ово да напишемо не ради похвале, него да сви виде колика је људскост мале деце према свим страдалима, јер се једино љубав дељењем умножава!

Марко Арсенић, вероучитељ

Допуните песму нашег великог песника
Војислава Илића (1860 – 1894) о Светом
Сави, дописавши речи које недостају:

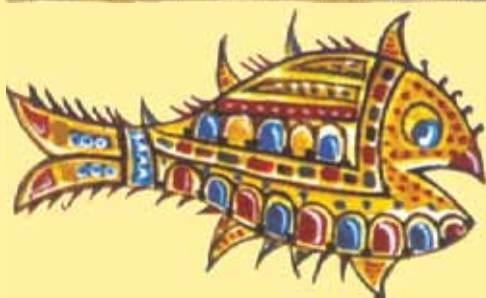
КО УДАРА ТАКО ПОЗНО

Ко удара тако позно у дубину ноћног мира
На капији затвореној светогорског _____?
„Већ је прошло тавно вече, и нема се поноћ хвата,
Седи оци, калуђери, отвор’те ми тешка врата.
Светлости ми душа хоће, а одмора слабе ноге,
Клонуло је моје тело, уморне су моје ноге
Ал’ је крепка воља моја, што ме ноћас вама води,
Да посветим живот роду, отаџбини и _____.
Презрео сам царске дворе, царску круну и порфиру,
И сад ево светлост тражим у скромноме манастиру.
Отвор’те ми, часни оци, манастирска тешка врата,
И примите царског сина ко најмлађег свога брата...“

Зашкрипаше тешка врата, а над њима сова прну
И с крештањем разви крила и склони се у ноћ црну.
А на прагу храма светог, где се Божје име _____,
Са буктињом упаљеном, настојник се отац јави.
Он буктињу горе диже, изнад своје главе свете,
И угледа, чудећи се, безазлено босо _____.
Високо му бледо чело, помршене густе власи,
Али чело узвишено, божанствена мудрост краси.
За руку га старац узе, пољуби му чело бледо,
А кроз сузе прошапута: „Примамо те, мило чедо.“

* * *

Векови су прохујали, од чудесне оне ноћи,
Векови су прохујали и многи ће јоште проћи
Ал’ то дете јоште живи, јер његова живи слава,
Јер то дете беше Растко, син Немањин, _____.

РЕШЕТО:
Манастира
Слободи
Слави
Дете
Свети Сава

Теодора Алексић VII/4,
ОШ Јелица Миловановић, Сопот

МОЛИТВА СВЕТОМ ДУХУ

Да би „плодови духа“ расли у нама, добро
је да се свакодневно молимо за испуњење
Светим Духом, као што Црква започиње
готово сваку службу молитвом Светом
Духу, призивајући Га да дође и настани се
у нама:

*Царе небески, Утешитељу, Душе
истине,
Који си свуда и све испуњаваш,
ризнице добара и даваоче живота,
дођи и усели се у нас
и очисти нас од сваке нечистоте
и спаси, Благи, душе наше.*

Ако овом дивном молитвом сваког дана
призивамо Духа Светог у наш живот, сваки
дан ће бити Преображење за нас, и живот ће
почети да даје плодове духа.

фото
репортажа

Освећење храма Вазнесења Господњег у Буриселу

35 ГОДИНА ИЗДАВАШТВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ Каленик

www.eparhija.rs

ЕЛАНЦИЈА ЗОГРАФ
Каленик

Каленик